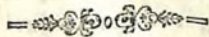

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

—ο—

Ἐπειδὴ ἐξέλιπεν ἀπὸ τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας ὁλόκληρος ὁ τόμος τοῦ πρώτου ἔτους αὐτῆς, ὅσοι ἔχοντες τοιοῦτους εὐχαριστοῦνται νὰ τοὺς πωλήσωσιν, ἂς τοὺς στείλωσιν εἰς αὐτό· καὶ ἐὰν μὲν ἦναι πολὺ μεταχειρισμένα τὰ φυλλάδια θέλουσι λάβει ἀνά δρ. 8. τὸν τόμον, ἐὰν δὲ μετρίως, ἀνά 10.

Τὸ γραφεῖον τῆς Πανδώρας ἀγοράζει προσέσι καὶ τὰ ὑπὸ Στοιχ. Β. καὶ Γ. φυλλάδια.

Ἡ ΠΑΡΑΦΡΩΝ.

Ἐρχόμενος ἀπὸ Ἰσπανίας εἰς Πράδην διὰ τῆς ὁδοῦ Μονλουϊ, ἔφιππος ἢ ἐποχούμενος, ἐπέρασές ποτε διὰ τῆς κοιλάδος Ζυζόλ, χωρὶς ὁ ὀδηγός σου νὰ σὲ δεῖξῃ τὴν ἔπαυλιν τοῦ Μοντεσὸλ, πλησίον τοῦ Μαύρου βράχου, χωρὶς νὰ σὲ διηγήθῃ τὴν ἱστορίαν τῆς παράφρωνος ἐκείνης σκιάς τὴν ὁποίαν ἴδες πλανωμένην εἰς τὰς ἐρήμους πλακάς τῆς ἢ γελῶσαν παρὰ τὰς ἐπιπέδους τῆς;

Ἡ σκιά αὐτὴ ὠνομάζετο Γέττα, καὶ ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο Ἰβάν. Διὰ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τὸν ἔρωτά των δὲν θὰ σὲ εἶπεν ἴσως τίποτε, διότι οἰκογένειά των ἦσαν ἐκεῖνοι, καὶ ἔρος των, ἐκεῖνοι ἀκόμη. Πρὸ δώδεκα ἐτῶν, τὸ φθινόπωρον τὸ ὁποῖον ἤρχιζε τότε, ἐφώτιζε δέκατον ἑβδομον τὴν ἀνθρᾶν καὶ γλυκείαν τῆς νέας κεφαλῆν· ὁ Ἰβάν ἦτο ἐν ἔτος νεώτερος.

Ὡς πρεσβυτέρα τὴν ἡλικίαν, ἤρχιζε καὶ πρώτη νὰ ὄνειροπολῇ ἐκυνλοφόροι εἰς τὴν κεφαλῆν τῆς σελουγισμοὶ τοὺς ὁποίους ἡ φύσις θὰ ἐνέπνευσεν εἰς τὴν Εὐάν ὅταν, αἰσθανθεῖσα τὸν κόσμον καὶ ἀναγνωρίσασα τὸ κάλλος τῆς, ἴδεν ἀναπαύομενον πλησίον τῆς τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ὑπαρξίν.

Γεννηθέντες καὶ αὐξήσαντες συνάμα, ὡς δύο ἄνθη βλαστάνοντα ἀπὸ τὴν αὐτὴν ρίζαν, ἠγαπήθησαν παιδιὰ ἔτι, καὶ θὰ ἠγαπῶντο καὶ ἐφθβαί, ὅταν θὰ ἐφθανον εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τὴν ἐμφυσῶσαν τὸ πάθος, καὶ ἀποδιώκουσαν τὴν ἀμέριμον οἰκειότητα τῆς παιδικῆς ἐποχῆς. Πρὸς αὐτοὺς ἡ οἰκειότης αὐτὴ εἶχε γενεὴ δευτέρᾳ φύσις. Ἡ Γέττα δὲν ἐβλέπεν εἰμὴ τὸν Ἰβάν, ὁ Ἰβάν δὲν ἐγνώριζεν εἰμὴ τὴν Γέτταν . . . Αὐτὸς καὶ αὐτὴ . . . καὶ μετ' αὐτοὺς, τίποτε!

. . . Καὶ ὅμως τὴν ἐσπέρην ἐκείνην ὁ Ἰβάν ἐζήτει τὴν νέαν . . . Πρώτην τότε φοράν ἢ φωνὴν του διεσκορπίζετο χωρὶς ἀπαντήσεως, καὶ ὁ ταλαιπώρος συνεταράχθη ὅλος. Δὲν ἐνόησε πῶς ἐδύνατο νὰ ἦναι μακρὰν τῶν παιδιῶν, τῶν ἀστράτων καὶ τῶν θαυμάτων του ἐκείνη ἥτις συνεμερίσθη ἄσιποτε αὐτά.

Ἰξε δις περιτρέξει τὸν κήπον, καὶ δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ κράξῃ αὐτὴν, ὅταν, ὑπὸ σκοτεινὴν τινα δενδροστοιχίαν, ἴδε τὴν φίλην του ἀκίνητον καὶ σεπτικὴν, κύπτουσαν ἐπὶ τῶν κλαδίων μικροῦ τινος δένδρου τὰ ὅποια παρετῆρει προσεκτικῆ. Ὁ Ἰβάν ἐστάθη ἔντρομος . . . ἦτο πλησίον τῆς Γέττας, καὶ ἡ Γέττα δὲν ἔτρεχεν, ὡς συνήθως γελῶσα καὶ φαιδρά, πρὸς αὐτὸν! Ἐπροχώρησεν ὀλίγον πρὸς αὐτὴν, καὶ πάλιν ἐστάθη τρέμων. . . Ἡ νέα δὲν τὸν ἐβλεπε σύρουσα πρὸς ἑαυτὴν μὲ τοὺς ἀπαλούς καὶ ῥοδόχρους δακτύλους τῆς ὅλα τὰ κλαδιά τοῦ δένδρου, προσήλωνε τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς τῆς εἰς τὰς ἄκρας αὐτῶν. Ὅταν ἴδε κινηθείσας τὰς χειρὰς τῆς, ὁ νέος ὅστις ἴστατο μὴ ἀναπνέων σχεδὸν, συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν. Παίξει φαίνεται, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἡ Γέττα, καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτὴν σκιρτῶν.

Ἡ ἄμμος τρίζουσα ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐζύπνισεν, οὕτως εἶπειν, τὴν νέαν. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἔπαιζε, διότι ἐσηκώθη μετὰ σπουδῆς, καὶ ὡς ἂν ἐπραττεν ἐγκλημα, μόλις κατώρθωσε νὰ τείνῃ πρὸς τὸν φίλον τῆς τὴν μικρὰν χειρὰ τῆς, τρέμουσαν· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπομακρύνας αὐτὴν ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.

Δὲν παρετῆρησεν ὅμως καὶ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου τῆς, διότι αὐτὸς δὲν ὠνειροπόλοι ἀκόμη. Ἡ ὑπαρξίς τῶν δύο τούτων παιδίων ὠμοιάζε τὴν ὑπαρξίς δύο ῥυάκων ἀρυσόμενων ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγὴν τὸ γαλήνιον ῥεῖθρόν των. Ὅταν ταραχθῆ ἢ πηγῆ, οὔτε ὁ εἰς οὔτε ὁ ἄλλος διατηροῦσι τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν καθαρότητά των.

Μάστιν ἐπροσπάθουν νὰ ζήσωσιν ὅπως ἔζων καὶ πρὶν· στοιχεῖόν τι εἰσεχώρησε μετὰ αὐτῶν, στοιχεῖον ἄγνωστον εἰς τὸν ἕνα, ἀόριστον εἰς τὴν ἄλλην, στοιχεῖον συγκινήσεως μὲν κατ' ἀρχάς, ταραχῆς δὲ καὶ ἀνησυχίας πάντοτε.

Ἐδύνατο τάχα ὁ Ἰβάν νὰ διατρέχῃ ἡσύχως τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἐπλανᾶτο πλησίον αὐτοῦ ἡ Γέττα, καὶ ἐπλανᾶτο καταβαλλομένη ἀπὸ δύναμιν ἣτις δὲν ἦτο ἡ τῆς φιλίας;

Μάστιν ἡ νέα ἤλιπιζε νὰ κρούσῃ πάντα διὰ μειδιάματος τὸ ὅποιον δὲν ὠμοιάζε τὰ πρῶτα· τὸ μειδίωμα τοῦτο ἐμαρτύρει ἀγῶνα, ὁ δὲ ἀγὼν ἐμαρτύρει τὸν ἔρωτά τῆς . . . Ἠγάπα . . . καὶ ἡγάπα σιωπηλῶς . . . ἡγάπα δὲ μόνη! . . .

B'.

Παρατηρῶν κατὰ μέτωπον τὴν ἔπαυλιν τοῦ Μοντεσὸλ, βλέπεις ἐκ δεξιῶν τοίχον ὑψηλὸν καὶ μαυρωπὸν, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή, πλήρης χόρτου προαιωνίου, καταβαίνοντος εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἀκολουθοῦντο· ἔπειτα τὸν βουνὸν, διαγράφει τὰς ἀνωμαλίας τῆς γῆς. Ὁ μακρὸς καὶ ὑψηλὸς οὗτος τοίχος θὰ κατεσκευάσθῃ διὰ νὰ κρούσῃ ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν διαβητῶν εὐρύχωρόν τινα καὶ εὐσχήμονα κήπον, ὅπου τὰ μὲν ἄνθη κρύπτουσι τοὺς καρπούς οἱ δὲ καρποὶ λιγύζουσι τὰ ἄνθη. Ἀλλὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἀπὸ τὴν ἔπαυλιν, ὑπάρχουσα καμπυλίδες δι' ὧν ἔδομεν κή-

πον ἐκτεταμένον καὶ ἀνώμαλον, τοῦ ὁποίου τὸ χλοερὸν καὶ ἀνοσφύρον ἔδαφος διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους δενδροστοιχίας σκιαζομένας ἀπὸ δένδρα ὑπεροφώρα. Εἰς τὸν κήπον ἐκεῖνον ὁ Ἰβάν εὔρεν, ὡς εἶπομεν, τὴν Γέτταν. Ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐξέταζε τί ἦτον ἐκεῖνο τὸ δένδρον ὅταν, ἀναζητῶν τὴν νέαν, τὴν εὔρεν ὑπ' αὐτὸ γονυπετῆ καὶ βυθισμένην εἰς λογισμούς.

Καθ' ἐκάστην ἡ Γέττα, ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο μόνη, διευθύνετο πρὸς τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ σπηλαίου· ὅταν δὲ ἤρχετο ὁ Ἰβάν ἐκάθητο πλησίον τῆς ἐπὶ ἀνακλίντρον χλοερῷ τὸ ὅποιον εἶχεν ἐπίτηδες κατασκευάσει περὶ τὸ δένδρον τῆς. Ἀλλ' ὡς ἂν ὑπέκρυπτεν εἰς λογισμούς βαρεῖς, δὲν ἐπρόφραζεν οὐδὲ λέξιν. Ὁ Ἰβάν ἠσθάνετο μόνον, ὅταν ἠρώτα ἐπανειλημμένως τὴν Γέτταν τί εἶχε, φρίσσουν καὶ καίουσιν τὴν χειρὰ τῆς. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρουν καὶ οἱ δύο χωρὶς νὰ ὁμιλήσωσι.

Μίαν ἐσπέραν, ἐσπέραν τοῦ Αὐγούστου, χλιαρὰν καὶ ζωογόνον, τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ ἥλιος, καταβαίνων πρὸς τὸν ὀρίζοντα, μόλις ἐκτοξεύει ὠχρὰς τινὰς ἀκτῖνας, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἡ Γέττα, τρεπομένη περὶ μεγάλην φιλόραν θάλλουσαν κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς δενδροστοιχίας, ἠσθάνθη λυόμενα τὰ γόνάτα τῆς· διότι πρὸς τὴν ἄκραν τῆς δενδροστοιχίας αὐτῆς, σιὰ τις ὑψηλὴ ἔτρεξεν ὡς ἂν ἐφευγεν ἐνώπιόν τῆς. Μετ' ὀλίγον ἐνόμισεν ὅτι ἡ σκιὰ αὐτῆ ἦτο ἡ τοῦ Ἰβάν. Ἰδρῶς περιέχυσε τὸ λάμπρον μέτωπόν τῆς, καὶ ἐπροσπάθει διὰ τῶν χειρῶν τῆς νὰ καθουσχάσῃ τοὺς παλμούς τῆς καρδίας τῆς.

Ἀλλὰ δεινὴ τις δοκιμασία ἀνέμενε πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ μυστηριώδους δένδρου τὴν ταλαίπωρον κόρην. Μόλις ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὰ κλαδιά του, καὶ κατέπεσεν ὠχρὰ καὶ ἀσθμαίνουσα. Ἡ φωνὴ τῆς ἐξέλιπε, καὶ αὐτὴ ἐφαίνετο νεκρά.

Γ'.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τῆς Γέττας εἶχε φυτευθῆ τὸ δένδρον τοῦτο. Κατὰ τὴν θρησκευτικὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ἡ μήτηρ τῆς Μαργαρίτα, εἶχε φέρει τὸ βρέφος τῆς εἰς τὸ σπήλαιον τῶν Λαφῶν. Ἐκεῖ, ὑπάρχει εἰκὼν τῆς Θεοτόκου λιθίνη, καὶ ἀφοῦ προσευχθῆ, ἔδωκεν εἰς τὸ παιδίον νὰ ἐγγίσῃ, κατὰ τὸ ἔθος, τὴν προαιωνίαν ἐσθῆτά τῆς.

Μόνη αὕτη ἡ ἀφιέρωσις εἰς τὴν Παναγίαν δὲν ἤρκει εἰς τὰς φιλοστόργους μητέρας· ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῶσι μετὰ ταῦτα καὶ τὴν ἀγίαν τοῦ βράχου, τὴν γραιὴν Ἀναστασίαν, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐνόμιζον δούλην τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἀναστασία, δῶτατα εἰς τὴν μητέρα τῆς Γέττας μικρὸν κλαδίον βλαστῆσαν εἰς σχισμάδα τινὰ τοῦ Μύρου βράχου, τὴν ἐξώρκιζε νὰ μὴν ὑπανδρεύῃ τὴν κόρην τῆς μὲ ὅποιονδήποτε, πρὶν κατποφορήσῃ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κλαδίον τῆς ῥοδακινέας, ἡ δὲ Μαργαρίτα τὸ ἐφύτευσε τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν.

Γετράκις πρὸς τοῖς δέκα ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸ ἔαρ, καὶ τετράκις πρὸς τοῖς δέκα τὰ κλα-

διά τοῦ δένδρου τῆς ἀγίας ἐκαλύφθησαν ἀπὸ φύλλα χλοεὰ τὰ ὅποια ἔπεσαν ἐν κατοπίῳ τοῦ ἄλλου, χωρὶς ν' ἀφήσωσιν ἐπὶ τοῦ δένδρου οὐδὲ ἔχνος καρποῦ. Τότε ἀπέθανε καὶ ἡ μήτηρ τῆς Γέττας. Ἐγγίζουσα εἰς τὸν τάφον ἀπήτησεν ἀπὸ τὸν σύζυγόν της νὰ μὴ παραβῆ τὰς ἐντολάς τῆς Θεοτόκου. Εἶθε νὰ παρελάμβανε μεθ' ἑαυτῆς τὸν ὄρκον της!

Ἡ Γέττα, ἂν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ τύχη της ἦτο συνδεδεμένη μετὰ τὴν τῆς ῥοδακινέας, θὰ ἐλησμόνει ἴσως τὸ δένδρον, ὅταν μίαν ἡμέραν διευθύνῃ ἀπρομελετητῶς καὶ ὡς ἂν ὠνειροπόλει πρὸς τὸ δένδρον τοῦ σπηλαίου. Ἐπέστρεψε δὲ καὶ τὴν ἐπιούσαν, καὶ τὸ ἑσπέρας καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς ἡμέρας.

Ἡ νέα εἶχεν ἀνακαλύψει μυστήριον, μυστήριον διὰ τὸν νεανίσκον ὅστις συνεμερίζετο τὰς παιδικὰς της, μυστήριον τὸ ὅποιον κατέφλεγε τὴν καρδίαν της. . . . Τὸ δένδρον τοῦ σπηλαίου εἶχε τέλος πάντων ἀνθήσει.

Ἄνθος ζωηρὸν ἀνεπτύχθη συγχρόνως μετὰ τὸν ἔρωτά της. . . καὶ τὸ ἄνθος αὐτὸ δὲν ἦτο μόνον ἡ παρηγορία της, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπίς της.

Δ'.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὴν ἴδμεν τὴν τελευταίαν φοράν διευθυνομένην πρὸς τὸ δένδρον, τὸ ἄνθος εἶχεν ἤδη μεταβληθῆ εἰς καρπὰ, εἰς ῥοδάκινον ἐξοχούμενον. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ νέα θὰ τὸ ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα της καὶ θὰ εἰζῆται τὸν σύζυγον τὸν ὅποιον εἶχεν ἐκλέξει ἡ καρδία της.

Ἀλλ' ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ ἤρχετο διὰ τὴν νέαν ὡς ἡ ὥρα καθ' ἣν ἐξυπνᾷ ὁ αἰχμαλώτος ὁ βλέπων κατ' ὄναρ ἐλευθερίαν, ἢ ὁ ἐξόριστος ὁ ὄνειροπωλῶν τὴν πατρίδα. Ἀνανήψασα ἡ Γέττα, ἴδε τὸν Ἰβάν καθήμενον πλησίον της ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἀνακλίντρον, καὶ ἐσκέπτετο ποῖον ἄρα ὄνειρον τὴν εἶχε καταπλήξει. Ἀλλὰ στρέψασα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ δένδρον ἔδεν ἀλήθειαν τρομεράν. . . ἴδεν ὅτι ἡ ῥοδακινέα ἦτο κατεστραμμένη, καὶ ὅτι τὰ φύλλα της ἦσαν ἐσκορπισμένα ὑπ' αὐτῆν.

Καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλὰ τὰ χεῖλη τῆς συσταλέντα ἀπέπνιξαν τὴν φωνὴν της. Δάκρυα μόνον, δάκρυα φλογερὰ ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς της, καὶ ἔβρεχον τὸν ὄμιον τοῦ Ἰβάν ἐρ' οὐ ἀνεπαύετο ἡ κεφαλή της. αὐτὸς δὲ ἔτρεψε χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ σαλεύσῃ ἢ νὰ ἴδῃ τὴν φίλην του· διότι αὐτὸς, ὄχι ζηλεύων, ἀλλὰ δυσφορῶν εἶχε γυμνώσει τὸ δένδρον τὸ ὅποιον ἐνόμιζεν αἷτιον τῆς συστολῆς τῆς Γέττας.

Ἦτο ἀκόμη παιδίον! καὶ δὲν ἐνόει ὅτι ἡ συστολή αὐτῆ ἦτο ἔρωσι! Ναι, ἦτο παιδίον ἀνταποδίδον φιλίαν ἀντὶ ἔρωτος!

Ἐτοιμάζετο νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νέαν διατί ἡ πρᾶξις του ἔγεινεν αἰτίη τῶσαν δακρύων, ὅταν ἡ Γέττα, ἀνυψώσασα τὴν ὠραίαν κεφαλὴν της, καὶ προσηλώσασα ἐπ' αὐτοῦ τὰ κάθυγρα ὄμματά της, διηγήθη πρὸς αὐτὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ σπηλαίου καὶ τῆς ῥοδα-

κινέας, ἥτις διὰ τοῦ καρποῦ της ἐμελλε νὰ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν των.

Ἐξήγει πρὸς αὐτὸν πῶς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καρπὸς θὰ ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἐνώσεώς των, ἥτις διαῦπὴν θὰ ἦτο ζωὴ, ὅταν, διακόψασα τὴν ὀμιλίαν της, ἐρυθρίασεν ὅλη.

Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰβάν δὲν ἐξήγουν εἰμὴ ἀπορίαν· τί ἄρα ἦτο ἡ ἐνωσις αὕτη, εἰάν δὲν ἦτο ἡ ἕως τότε φιλία των;

Ἡ νέα ἠρυθρίασε δι' ὅσα ἐφανέρωσε πρὸς αὐτὸν ἀλλ' ἡ ψυχὴ της ἦτο πλήρης, καὶ ἐπλυμμήρησεν ἀνεπίδησε τρέμουσα, καὶ ἔφυγε μετὰ σπουδῆς, καλύπτουσα τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβάν ἀναχωρήσας μετ' αὐτὴν ἴδεν ὅτι δὲν ἦσαν πλέον ταῦτα παίγνια, ὡς τὰ συνήθη.

Ὁ νέος αὐτὸς, τὸν ὅποιον θ' ἀπαντῶμεν καθ' ἑσπέραν ὄρθιον καὶ σιωπηλόν, οὐ τινος ἢ μὲν σκιά ἀναμειγνύεται μετὰ τὴν σκιά τῆς ῥοδακινέας ἐφ' ἣς στηρίζεται, τὸ δὲ βλέμμα ἀνήσυχον προσηλόνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, αὐτὴ ἡ σκιά, εἶναι ἐκεῖνος. . .

Ἔτος ὀλόκληρον παρήλα μετὰ τοὺς μυστηριώδεις τούτους λόγους τῆς Γέττας, «Ὁ καρπὸς της θὰ ἔφερε τὴν εὐτυχίαν μας,» καὶ αὐτὸς μένει ἀγρυπνῶν ἐν ῥοδάκινον κρέμαται ἀκόμη ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦ σπηλαίου, καὶ ἀγρυπνεῖ διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν φίλην του· ἀγρυπνεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὅποιαν ἐκείνη μὲν ὑπεσχέθη πρὸς αὐτὸν, οὗτος δὲ δὲν ἐνόει.

Τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο ἡ κίρην τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἐφλογίσθη ὑπὸ τὰς μακρὰς ἐλασφαιδὰς του, καὶ τὸ εὐλύγιστον καὶ ἐλαφρὸν σῶμά του ἀνεσκίρτησεν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους· διότι σκιά τις λευκὴ ἐξωγραφεῖτο παρὰ τὸν τοῖχον, καὶ ὅταν ἐπλησίασεν ἀνεγνώρισε τὴν Γέτταν, ἥτις πρὸ ἐνὸς ἔτους δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὴν Γέτταν ὠχρὰν καὶ ἐλαφρὰν ὡς ὁ χόρτος τὸν ὅποιον ὁ ἄνεμος ἔσειε περὶ αὐτὴν. Τὸ ἄτακτον βῆμά της προσέμηνε ταραχὴν, καὶ ὁ Ἰβάν συγκινηθεὶς ἠθέλησε νὰ δράμῃ πρὸς αὐτὴν· φοβηθεὶς ὅμως μὴ τὴν ταράξῃ ἔτι μᾶλλον ἐκρόσῃ, καὶ ἀνέμενε μετὰ χεῖλη ξηρὰ καὶ μετὰ ὀφθαλμὸν ἀκίνητον.

Ἡ νέα ἐπροχώρει ὀλονέν, καὶ φθάσασα εἰς τὸ δένδρον, ἐφάνη ἀγωνιζομένη νὰ ἀναλάβῃ τὴν γενναϊότητά της· ἀλλ' ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ χόρτου ὡς νεκρά· Ἡ σελήνη ἔρριπτε διὰ τῶν μεγάλων δένδρων τὰς ἀκτίνάς της εἰς τὸ ἔπωχρον καὶ ἐπαγωγὸν πρόσωπόν της, καὶ οἱ ἀκίνητοι ὀφθαλμοὶ της ἐράινοντο συμβουλευόμενοι τὸν οὐρανόν.

Ὁ Ἰβάν παρετήρει ἀγωνιῶν ὅλα ταῦτα. Μετ' ὀλίγον τὴν ἴδεν ἀνεγερθεῖσαν, καὶ δεικνύουσαν ἀπόρρυσιν σταθερὰν· ἡ χεὶρ της, ζήτησασα τὸ ῥοδάκινον, τὸ ἔκοψε μετὰ ὀρμῆν.

Ὁ Ἰβάν ἐδράμει κρᾶζων· ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς διότι τὸ ῥοδάκινον ἔκειτο ὑπὸ τοὺς πόδας της.

Ἡ νέα, καταπληχθεῖσα ἐν πρώτοις ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐμφάνισιν, ἐχάρη μετὰ ταῦτα διότι εὔρεν ἐκεῖ ἐκεῖνον, χάριν τοῦ ὅποιου ἦλθεν εἰς τὸ σπήλαιον.

Τὰ δάκρυα καὶ ἡ ἀπελπισία τοῦ Ἰβάν ἀνεκούφισαν τὴν ὀδύνην τῆς, καὶ ἐζωπύρησαν τὰς ἐλπίδας τῆς· ἐκεῖνος ὅμως, ἐδύνατο πῶς νὰ ἐνοήσῃ τὸν ἔρωτα ὅστις καταπατεῖ τὴν ἐπιούσαν ὅ,τι ἐπεθύμει τὴν προτεραιάν;

— Γέττα, εἶπε πρὸς αὐτήν. ἐάν αὐτὸς ὁ καρπὸς θὰ ἔφερε τὴν ἔνωσιν τὴν ὁποίαν ἐπεθύμεις, διατί τὸν κατέστρεψες;

Ἡ νέα εἶπε τότε στεναζούσα πρὸς αὐτὸν, ὅτι Ἄνδρέας τις ἦλθε ζητῶν αὐτὴν σύζυγον, καὶ ὅτι ὁ πατήρ τῆς συγκατεπέθη ἐπειδὴ ὁ Ἄνδρέας τὴν ἠγάπα πολὺ. Ἐάν λοιπὸν ἔφερε τὸ ῥοδάκινον εἰς τὸν πατέρα τῆς, θὰ τὴν ἐδίδεν εἰς τὸν Ἄνδρέαν, ἐνῶ τώρα ἦτον ἐλευθέρη, . . . ἐλευθέρη δι' αὐτόν!

— ὦ! ἀγάπα με Ἰβάν, ἀγάπα με ὡς ὁ Ἄνδρέας ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μίαν μόνην φοράν με ἶδεν! Ἐχε δι' ἐμὲ τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον ὅστις κατασταίνει τὸν ἀγκπῶντα μελαγχολικόν, καὶ τὸν ἀλλοιοῖνε ὡς δίψα φλογίζουσα! Ἀγάπα με ἕως τὴν ἐρχομένην ἀνοιξίν, ἐάν ἤμπορῆς, Ἰβάν. . .

Ἐν τοσοῦτῳ ἰδέα τις ζοφερά ἐφάνη προσβαλοῦσα τὸ κάτωχρον μέτωπόν τῆς.

Τὸ προσεχὲς ἔτος ἡ μὲν νέα ἦτο ἐλευθέρη, τὸ δένδρον ὅμως τοῦ σπῆλαιου ἦτο ξηρόν, καὶ ὁ Ἰβάν δὲν ἐπερίμενε.

Τοιαῦτα μᾶς διηγήθη ὁ ὀδηγὸς μας, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὰς κιγκλίδας.

Ἦτο τότε χειμῶν, καὶ ὁ κῆπος ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μᾶς εἶχε περιγράψει ἀνθηρὸν καὶ πλήρη ὁπωρῶν, ἐπεδείκνυε δένδρα γυμνά, χόρτον ξηρόν, καὶ φύσιν νεκράν.

Ε΄.

Ὅλοι ἐπροσπαθοῦμεν νὰ εὐρωμεν ὑπὸ τὴν πύχνην τὰ ἔχνη τῆς στενωποῦ ἥτις, ὡς ἔλεγεν ὁ ὀδηγὸς μας, ἔφερε πρὸς τὸ σπῆλαιον, ὅταν ἐδιάσθημεν νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν μεγάλην ὁδόν.

Δύο γυναῖκες, ἐρχόμεναι δι' αὐτῆς, ἐστάθησαν ὅταν μᾶς ἶδον· καὶ ἀπὸ συνωμίλισαν διευθύνθησαν πρὸς ἡμᾶς. Ἡ πρώτη ἐφόρει κατάλευκα, κ' ἐφάνετο κυρία τῆς δευτέρας. Ἄν καὶ ψυχρὸς ἐπεκράτει δορυμὸς, αὐτὴ ἦτο ἐνδεδυμένη ὡς ἐν καιρῷ ἔαρος· ἡ κόμη τῆς ἦτο λυτὴ, καὶ οἱ κατάμαυροι βόστρυχοί τῆς, διασκορπιζόμενοι ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς, ἐφαίνοντο προφυλάσσοντες τὴν λευκότητά του ἀπὸ τὸ ψυχρὸς. Καθόσον δὲ ἐπροχώρει, κατεπλησσομένη ἀπὸ τὴν παράδοξον φυσιογνωμίαν τῆς· τὸ στόμα τῆς ἐμειδία, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀντιφάσκοντες εἰς τὰ χεῖλη τῆς, ἐξήχουν ὀδύνην βαθεῖαν καὶ φρικτὴν· γὰρ ψευδὴς καὶ λύπη ὀξεῖα συνεκροῦοντο ἐπὶ τοῦ ἠλλοιωμένου προσώπου τῆς. Ἐπροχώρει ἀδικόπως, καὶ σταματοῦσα πρὸς καὶ πρὸς ἔδρεπε χόρτον ξηρόν. Ἡ παρκολουθούσα αὐτὴν γυνὴ παρετήρει ἀνίσχυρος ὄλας τῆς τὰς κινήσεις· ἡ πρεσβυτικὴ ἡλικία τῆς καὶ τὸ μακρὸν πρόσωπόν τῆς, ἀνεδείκνυσαν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀκαταστασίαν καὶ τὸ κάλλος τῆς κυρίας τῆς, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα προσηλώθη ἀπὸ τινος ἐπάνω μας, οὕτως ὡς κατεπτοήθημεν.

Καὶ ἠθελήσαμεν μὲν ν' ἀναχωρήσωμεν ἀλλὰ δὲν ἐπροφθάσαμεν διότι μᾶς εἶχε πλησιάσει. Ἐμειδία ὀλονέν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μελαγχολικοῦ μετώπου τῆς ἐδῆλοπομεν τοὺς πόνους τοὺς ὁποῖους ἐπροξέειν εἰς αὐτὴν λογισμὸς τις ἢ ἀνάμνησις. Ἐνῶ δὲ ἠτοίμαζομένη νὰ ἐκφράσω τὴν ἰδέαν μου αὐτὴν, κατεταράχθη ἀπὸ τὰς φλόγας τὰς ὁποίας ἐξέβησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὕγροι ὀφθαλμοὶ τῆς· ἠρώτησα εὐθὺς ποῖα ἦτο . . . ἦτο ἡ Γέττα!

Προσηλωμένον ἔχουσα ἀδικόπως τὸ βλέμμα εἰς ἐμὲ, διεβίβασε τὴν δεξιάν τῆς διὰ τῶν κιγκλιδίων αἰτινες μᾶς ἐχώριζαν, καὶ μ' ἐπρόσφερεν ὀπώραν τὴν ὁποίαν ἐσφιγγεν εἰς τὴν παλάμην τῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐστάθη ἀκίνητος καὶ διαστάζων, ἀλλ' ἔπειτα, ἐνδῶσας εἰς νεῦμα τῆς γραιίας, ἔλαβον ὅ,τι μ' ἐδίδεν ἡ Γέττα. Μ' ἔδωκε δὲ σφαῖραν ἐκ λευκοσιδήρου, σχῆμα καὶ χρῶμα ἔχουσαν ῥοδακίνου· μόλις ὅμως τὴν ἔλαβον, καὶ τὴν ἐπανέλαβε μὲ κίνησιν ταχεῖαν καὶ σπασμωδικήν.

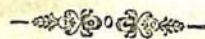
Τὸ βλέμμα τῆς ἐστράφη τότε ἀνήτυχον πρὸς τοὺς τρεῖς μου συνοδαιπόρους, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκοκκίνισαν ὡς ἂν ἔπασχε θέρμην. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔφυγε δρομαία ὡς δορκὰς ἐνώπιον κυνηγῶν, καὶ φεύγουσα ἔλεγεν·

— ὦ! ὄχι δὲν εἶν' αὐτὸς! . . . ὁ πατήρ μου περιμένει τὴν κόρην του, καὶ ἐκεῖνος . . . τὴν ἐρωμένην του!

Καὶ ἐγέλα!

Ἡ ταλαίπωρος! Ὁ πατήρ τῆς δὲν ἔζη πλέον, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ἐραστής τῆς, τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐξέβησε ψυχρότατον πλησίον τῆς φλογερᾶς ψυχῆς τῆς, ὁ Ἰβάν Α. . . ἔζη, ὄχι μακρὰν τῆς ἀθλίας ἐκείνης νέας, ἀλλ' ἔζη καλὸς σύζυγος, καὶ καλὸς πατήρ!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΠΕΡΙ ΦΑΙΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε Φυλλάδ. ΕΓ΄.)

—ο—

Τίς δὲν εθαύμασε τὸ ἀπλοῦν καὶ χαρίεν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Φαίδρου, ἥτις ἀμέσως μᾶς φέρει εἰς τὸ μέσον τῶν πραγμάτων;

ΣΩΚΡ. ὦ φίλε Φαίδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν;

ΦΑΙΔΡ. Παρὰ Λυσίου τοῦ Κεφάλου.

Ἀφίνομεν τὸν Ταύλορον ν' ἀμφιβάλλῃ, ἂν πρόκεινται περὶ ἄλλου Λυσίου, εὐχαριστούμενοι ὡς καὶ ὁ Χαῖνδόρφοιος μὲ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπῆρξαν δύο Λυσίου υἱοὶ τοῦ Κεφάλου, ἔχοντες ἀδελφὸν τὸν Πολέμαρχον, (ὄρα ἐν τῷ διαλόγῳ 257

B). Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν περιπατοῦμεν ἔξω τείχους, δηλαδὴ περὶ τὰ σημερινὰ ἀνάκτορα, ὁμοῦ μὲ τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Φαῖδρον ἐρχόμενον παρὰ Λυσίου. Εἰς τὴν πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίαν τοῦ Μορόχου, διαβαλλομένου ἀπὸ τῶν κωμικῶν ἐπὶ γαστριμαργίᾳ (Σχολ.). ἀπήντησεν ὁ Φαῖδρος τὸν Λυσίαν καὶ τὸν Ἐπικράτην τὸν δημαγωγὸν, ὅστις διὰ τὸ μέγεθος τοῦ πώγωνός του ὠνομάσθη Σάκερφόρος (Σχολ. Ἀριστ. Ἐκκλ. στιχ. 71). Αἱ διατριβὴ τοῦ Λυσίου τότε ἦσαν λίαν ἐπιζητήσιμοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀμέσως ἐρωτᾶται ὁ Φαῖδρος περὶ τίνος ὁ λόγος. Τὸ κεκομψευμένον τοῦ θέματος, ὡς γαρίστερον μὴ ἐρωτᾷ μᾶλλον ἢ ἐρωτᾷ, ὑπεραυξάνει τὴν περιέργειαν· ἀλλὰ πῶς ὁ Φαῖδρος, ἰδιώτης ὢν, ἔαπομνημονεύσῃ ἀξίως λόγον, τὸν ὁποῖον συνέθηκε κατὰ σχολὴν ὁ δεινότετος, τότε εἰς τὸ γράφειν. Εἰς μάτην ἐν τούτοις θρύπτεται, διότι συλλαμβάνεται ἐπ' αὐτοφώρῳ ἔχον ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὑπὸ τὸ ἱμάτιον τὸ βιβλίον. Ἐπειδὴ ὁ καίσιμος πολὺς διαβαίνομεν τὸν Ἰλισθόν, ἡμεῖς μὲν ὑποδεδεμένοι, ὁ δὲ Φαῖδρος ἐκ τύχης καὶ ὁ Σωκράτης ἐκ συνήθειας ἀνυπόδητοι καὶ εὐχαρίστως βρέχοντες τὸν πόδα εἰς τὸ ὑδάτιόν του, διὰ νὰ κατὰκλιθῶμεν ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς Ἄγρας, δηλαδὴ, ὅπου σήμερον φθίνεται τὸ στάδιον, ὑπὸ τὴν σκιάν ἀμφιφλοῦς πλατάνου καὶ ὑψηλοῦ καὶ εὐώδους ἄγνου, ἀκούοντες τὴν βοὴν τῆς πηγῆς καὶ τὸν λιγυρὸν χορὸν τῶν τεττίγων, καὶ παγκάλως ἔχοντες τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς πύας.

Ἄλλ' εἶσαι περίεργος, ὦ ἀνεγνωστα, ὡς εἴμεθα καὶ ἡμεῖς, ἂν ὁ λόγος εἶναι τοῦ Λυσίου, ἢ ἐπιτηδεῖα μίμησις τοῦ Πλάτωνος. Περὶ τούτου ἰδοὺ τί δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅλοι ὁμοῦ οἱ σοφοί, καὶ κρῖνε.

Ὁ Σουῖδας θεβαιοῖ, ὅτι ὁ Λυσίας ἔγραψε καὶ ἐπιστολάς, καὶ μίαν μὲν πραγματικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς ΕΡΩΤΙΚΑΣ, ὧρ αἱ πέντε πρὸς μειράκια.

Συμφωνεῖ καὶ ὁ Φώτιος, συγκεφαλαιουοὶ δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ δημηγορίαι, ἐπιστολαί, ἐγκώμια ἐπιτάφιοι, ΕΡΩΤΙΚΟΙ καὶ Σωκράτους ἀπολογία. Ὁσαύτως τὸ ἐν Παρισίοις ἀνεκδοτὸν λεξικὸν Εὐδοκίης, καὶ ἐπιστολάς ζ'. μίαν πραγματικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς ΕΡΩΤΙΚΑΣ. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἐρμείας (σελ. 77 ἐκδ. Ἀστίου) εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι αὐτοῦ Λυσίου ὁ λόγος αὐτὸς ἔστι, καὶ φέρεται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταῖς ἐκείνου εὐδοκιμοῦσα καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολή. Ὅστις ὀρέγεται τεχνικωτέρων ἐπιχειρημάτων, ἄς συμβουλεύῃ τὸν Αἰνείσιον (praefat. ad Amat. σελ. 37). Ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὴν παρατήρησιν, ὅτι, καὶ ἂν δὲν εἶναι γνήσιος ὁ λόγος τοῦ Λυσίου, ὁ Πλάτων εἶχεν ἀρκετὴν ἱκανότητα ν' ἀπομιμηθῇ τὸν τρόπον του, ὥστε καὶ τοῖ ἀπόκρυφος, καθ' ὅλα εἶναι ὁμοῖος μὲ τὰς μελέτας τοῦ Λυσίου, ὡς δεικνύει καὶ ὁ ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίω βροθοῖς, ἐκφωνηθεὶς ἐν τέλει τῆς 96 Ὀλυμπ. (Π. Χ. 393). (Ἐρμ. Συλλ. Διατρ.)

Εἰς μάτην τὸ ἐντεχνον ἀλλὰ μονότονον ὕψωμα τοῦ λόγου ἐπισκιαίνει τὴν ἰσχυρότητα τῶν ἰδεῶν. εἶναι ἀδύνατον ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως νὰ εὕρῃ τις ἐκά-

στοτε τὴν ἔννοιαν. Ἡ ἀντικειμένη λέξις προβαίνει διὰ τοῦ μὲν καὶ δὲ, καὶ τὰ ἔτι μὲν καὶ καὶ μὲν δὴ, δι' ὧν ἄρχονται αἱ περίοδοι, ἀναπληροῦν τὴν ἔλλειψιν ἐσωτερικοῦ συνδέσμου ἰδεῶν, καὶ ὑποβοηθοῦν εἰς μεταβάσιν τὸ ἄψυχον τοῦ λόγου. Τὰ πάρισα καὶ ἰσόκωλα καὶ ὁμοιοτέλευτα εἶναι πολλάκις βεβιασμένα, ὡς ἐν παραδείγματι·

1. Ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ἀγαπήσουσι
2. καὶ ἀκολουθήσουσι
3. καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἤξουσι
1. καὶ μάλιστα ἠσθήσονται
2. καὶ οὐκ ἐλαχίστην χάριν εἶσονται
3. καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὕξονται,

Ἡ ἔννοια τοῦ λόγου εἶναι παντελὴς ἄγνοια τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος, ἀντ' αὐτῆς δὲ σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα κατὰ σειρὰν ἀπαριθμοῦμενα, περιστρεφόμενα δὲ εἰς τοὺς ἐξ ὀλίγους στοχασμοὺς, ὅτι ὁ ἐρῶν πράττει τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀκουσίως, ἄρα καὶ χωρὶς διαγνώσιν, ὅτι παρεθούτης τῆς ἐπιθυμίας μεταμελεται, ὅτι ζηλοτυπῶν τὸν ἐρώμενον, εὐχαριστεῖται καὶ εἰς τὰ ἐλαττώματά του, ἀντὶ νὰ τὸν γίνεταί ὠφέλιμος εἰς μάθησιν κτλ. Ἐν τούτοις ὁ μὴ ἐρῶν, ἐλεύθερος τῶν ἐλαττωμάτων τούτων, εἶναι ὁ ἐντελὴς ἀδιάφορος, ἀλλὰ πῶς δύναται ἡ ἀδιαφορία ν' ἀποτελέσῃ θερμὴν συνάφειαν, καθ' ἣν νὰ ἐνδιαφέρηται καὶ ἡ ψυχὴ;—Ὁ Λυσίας ἀποφεύγει πᾶσαν ἀπάντησιν, διὰ τῆς ψευδοῦς ἀντιθέσεως, δι' ἧς τελευτᾷ· οὔτε γὰρ τῷ λόγῳ λαμβάνοντι (τῷ μετὰ λόγου κρίνοντι) χρίματος ἴσης ἀξίον, οὔτε σοῦ βουλομένῳ τοὺς ἄλλους λαμβάνειν ὁμοίως δυνατόν. Καὶ ὁ μὲν Φαῖδρος θαυμάζων ἐκφωνεῖ, οὐχ ὑπερβυῶς τὰ τε ἄλλα καὶ τοὺς ὀνόμασιν; ὁ δὲ ἀνηλεὴς Σωκράτης, ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔννοιαν, παρατηρεῖ ὅτι ὁ ῥήτωρ, μὴ εὐπορῶν ἰδεῶν, νεανισθεῖται πρὸς ἐπίδειξιν ὅτι δύναται τὰ αὐτὰ νὰ εἴπῃ ἑτέρως καὶ ἑτέρως καὶ ἀμφοτέρως ἄριστα. Δεινὸν ἀκουσμα διὰ τὸν Φαῖδρον, ὅστις φρονεῖ ὅτι ἐξηντλήθη ἡ ὕλη καὶ οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἔχει νὰ εἴπῃ πλείω καὶ πλείονος ἀξία, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἔχει πλήρες τὸ στήθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθη μετριοπροσῆνην του, οὐχὶ παρ' ἑαυτοῦ ἀλλὰ παρ' ἄλλων ἀκούσας, δίκην ἀγγεῖου. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ταύτην δὲν ὑπάρχει ὀπισθοδρόμησις. Εἰς μάτην κλλωπίζεται ὁ Σωκράτης, ἕως ὅτου καλυπτόμενος ὑπὸ αἰσχύνης ἀναγκάζεται νὰ λαλήσῃ. Ἄλλὰ ποῖα διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ φιλοσόφου; Ἐνῶ ὁ Λυσίας παραθέτει ἀνεῦ ἐσωτερικοῦ δεσμοῦ (par juxtaposition) τὰ ἐπιχειρήματά του, βαινὼν ἐπὶ τῶν σχημάτων τῆς λέξεως ὡς ἐπιτήδειος καλοβάτης, ὁ Σωκράτης φέρεται πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος καὶ δι' αὐτῆς ὅλος ὁ λόγος προβαίνει. Ἀντὶ νὰ δεικνύῃ ὡς ἐκ τούτου συστηματικὴν ξηρότητα, μάλιστα γίνεται ποιητικὸς, διότι ἀνασκάπτει ψυχολογικὸν θησαυρὸν.

Δύω ἄρχοντες εἶναι ἐν ἡμῖν, ἡ ἐμφύτος ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐπίκτητος δόξα, ἡ ἐπιβεβλημένη τοῦ ἀρίστου. Ὅταν ἡ ἐπιθυμία νικήσῃ, ὑποπίπτομεν εἰς πάθος, τὸ ὁποῖον ἐπονομάζεται κατὰ τὴν διωκομένην ἡδονήν. Οὕτως ἡ ἐ-

πιθυμία τραπέισα ἐπὶ σωμάτων κάλλος, καὶ ἐρῶμε-
νως ῥωσθεῖσα, ὀνομάζεται ἔρως.

Ἄλλ' ὁ δουλεύων εἰς ἡδονὴν ζητεῖ τὰ ἥδιστα, καὶ
οὐχὶ τὰ ἐναντία καὶ ἰσχυρότερα, δι' ὧν θεραπεύεται,
ὥστε ὁ ἐραστής παρασκευάζων πάντοτε προσφιλῆ εἰς
ἑαυτὸν τὸν ἐρῶμενον, θέλει τὸν ἀπειρῆγει ἀπὸ πάντων
γνώσιν, διὰ νὰ μὴ αἰσθάνεται στέρησιν ἐκ μέρους τοῦ
ἐρῶντος, γινομένου ἀλυσιτελοῦς ἐπιτρόπου. Περιποι-
ούμενος αὐτὸν θέλει τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ πάσης ἀν-
δρικῆς ἀσκήσεως καὶ θέλει τὸν ἐπιθυμεῖ ὄρανον τῶν
θειοτάτων καὶ εὐνουστάτων κτημάτων, πατρὸς, καὶ
μητρὸς, καὶ συγγενῶν, καὶ φίλων. Πόσα τὰ ἐκ τῆς
κοληκείας κακὰ, ὥστε νὰ θεραπεύεται εὐαρεστούμε-
νος ὁ ἐρῶμενος; ἀλλὰ πόσον πικρὰ ἡ τύχη αὐτοῦ
ἐὰν μεταμεληθῆ σωφρονήσας ὁ ἐραστής; Τότε ἀποῦ
ἐβλάβη καὶ κατὰ τὴν ἔξιν καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἐν-
νοεῖ ὁ ἐγκαταλελειμμένος ὅτι κάλλιον τὸ νὰ χαρίζε-
ται εἰς μὴ ἐρῶντα ἢ εἰς ἐρῶντα καὶ ὅτι

Ὡς λύκοι ἄρν' ἀγαπῶσιν, ὡς
παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Σωκράτης πραγματεύε-
ται τὸ αὐτὸ θέμα καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄψιν, δηλαδὴ
ψέγων τὸ ἄφρον τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ προβαίνει γοργός,
διότι ἀναπτύσσει τὴν ἔνοιαν, ἀποῦ τὴν ὠρισε σα-
φῶς, ἐνῶ ὁ Ἀυσίας καταβάλλει μέγιστον ἀγῶνα εἰς
ἐπείρεσιν τόπων ἐκ τῶν εἰκότων.

Ἔως ἐδῶ ὁ Σωκράτης ἐλάλησε μόνον παραλληλί-
ζων τὸν λόγον, τὴν ὅμως ἐκφέρει καὶ τὰς ἰδίας
του ιδέας, ἢ μᾶλλον ὅσα ὁ νεανίσκος Πλάτων κα-
ταφεύδεται τοῦ διδασκάλου του. — Δὲν εἶναι θεὸς
ὁ ἔρως καὶ θεὸς ἡ μανία του; — Ἐπέρχεται ἐπαμένως
ἡ παλινοῦσα ἀνυψομένου τοῦ λόγου εἰς τῆς φιλοσο-
φίας τὰ μετάρσια.

Ἡ ψυχὴ ὡς αὐτοκίνητος εἶναι ἀθάνατος, ὁμοιά-
ζει δὲ ἀνθρωπίνως θεωρουμένη, δηλαδὴ μεταφορικῶς,
μὲ σύμφυτον δύναμιν ὑποπτέρου ζεύγους καὶ ἠνιό-
χου. Οὕτως ἐπτερωμένη ἔπεται εἰς τὴν στρατιάν
τῶν θεῶν, ἀλλ' ὀλίγα ψυχὰ φθάνουν εἰς τὰ νῶτα
τοῦ οὐρανοῦ, διὰ νὰ θεωρήσουν τελομένης τῆς πε-
ριόδου του τὰ ἔξω, διότι ὁ εἰς τῶν ἵππων εἶναι
κακός. Ἐκεῖ εἰς τὸν ἔξω τόπον διὰ τοῦ νοῦς καθο-
ρᾶται ἡ ἐπιστήμη οὐχὶ ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ, ἀλλ' ἐν
τῷ ὅ ἐστιν ὄν, δηλαδὴ καθ' ἑαυτὴν. Ὅτὰ-
κις αἱ ψυχὰι, παρακολουθοῦσαι εἰς τὰς περιόδους
τῆς κινήσεως τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ κάματον, καθ' ἣν
ὄραν γίνεται ἡ ἔξω θεά, δὲν παρευρίσκονται, πε-
ρὶ ὁροῦσαι κατέρχονται εἰς τὴν γῆν, καὶ ἡ μὲν τὰ
πλείεστα ἰδοῦσα χρησιμεύει εἰς γονὴν φιλοσόφου, ἢ
φιλοκίτου, ἢ μουσικοῦ, ἢ ΕΡΩΤΙΚΟΥ, αἱ δὲ ἄλ-
λαι καθεξῆς. Μόλις ἡ ὀργὴ τάξις εἶναι τῶν σο-
φιστῶν καὶ δημοκόπων. Ἀνὰ πᾶν χιλιεστὸν ἔτος
γίνεται ἡ μεταψύχωσις, καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ψυχὰι
εἰς μύρια ἔτη δὲν ἐπκνέρονται εἰς τὸ αὐτὸ, ἐνῶ
ἡ τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐρωτικοῦ εἰς τριχίλια.

Ἡ ὄρασις τοῦ γῆινου κάλλους εἶναι ἀνάμνησις
τῆς Ἐκεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πτερούμενος, ἀλλ' ἀδου-

νατῶν εἰς πτῆσιν, δικάζεται ὁ ἐρῶν μανικῶς. Τὴν
μετὰ φυσιολογίας περιγραφὴν τῆς εἰκότος τοῦ πά-
θους τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἰσθησιν τοῦ κάλλους
πρέπει ν' ἀναγνώσῃ τις ἐν τῷ Φαίδρῳ αὐτῷ, διότι
οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκφράτῃ μὲ τοικύτην ζωηρότητα
καὶ ποιητικὴν ἐνάργειαν νοήματα κωματίζοντα με-
ταξὺ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἡμᾶς μόνον ἐνδιαφέρει νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσο-
χὴν μας ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν ιδεῶν, αἰτινες ὑπὸ τὸ
μυθικὸν καὶ χαρῖεν διήγημα ἐκπέμπουν τὰς αὐ-
γὰς των.

Ὁ Πλάτων ἔχει πληρητάτην πεποιθήσιν εἰς τοὺς
διέπαντας τὸν κόσμον νόμους καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς
τῆς ἀληθείας, ἀνευ τῶν ὁποίων τὸ πᾶν ἦθελεν εἶ-
σθαι χάος. Ἀλλ' ἐνῶ τὸ θέαμα τοῦ κόσμου μᾶς
δίδει τὴν αἰσθησιν τῆς τάξεως καὶ ἀρμονίας, συγ-
χρόνως μᾶς δεικνύει καὶ τὸ ἐναντίον. Τὸ ἀληθὲς
πρέπει νὰ εἶναι καὶ τέλειον, οὐδὲν ὅμως τέλειον
ἐν τῷ φθαρτῷ κόσμῳ. Ἡ μᾶλλον διὰ τῶν αἰσθή-
σεων δὲν βλέπομεν τὸ αὐθύπαρακτον καὶ αὐτούσιον,
ἀλλὰ τὸ σχετικὸν καὶ πεπερασμένον. Ἐχώρισεν ἐ-
πομένως τὸν κόσμον εἰς δύο μέρη, καὶ εἰς μὲν τὸν
ἔξω τόπον ἔθεσε τὴν γενικότητα, ἦτοι τὰς ιδέας,
ἢ καθὼς τ' ἀποκαλεῖ τὰ εἶδη ὡς τύπους καθαρῶς,
καθ' ἑαυτοὺς ὑπάρχοντας, οὐχ ἕτερα ἐν ἑτέροις,
ἐνταῦθα δὲ τὴν ἀπομίμησιν αὐτῶν τῶν τύπων σχε-
τικὴν καὶ ποικίλην ὅσον παραλλάσσει ἡ ἀρετὴ ἀ-
τέλεια ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τῆς τελειότητος. Διὰ
τοῦτο αἱ γνώσεις μας εἶναι ἀνάμνησις ἐκείνων τῶν
τύπων κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀκριβείας, καθ' ὃν
τοὺς ἀντελήφθημεν. Ὅστις ἀπαξ δεχθῆ αὐτὰς τὰς
ὑποθέσεις, ἐξηγεῖ μετ' εὐχερείας τὰ ἐμπειρικὰ φαι-
νόμενα, καὶ δύναται νὰ περιστέψῃ καὶ μὲ ποιητι-
κὴν φαντασίαν τὴν ἐξήγησίν του. Ἀλλὰ τίς δύ-
ναται ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τοιοῦτων ὑποθέ-
σεων; Ἐξω τοῦ οὐρανοῦ ἀνακείμενοι αὐτοὶ οἱ τύ-
ποι, ὅσον αἰθερίους καὶ ἀν τοὺς ἐπινοήσῃ τις, εἶ-
ναι πάντοτε νεκροὶ καὶ ἄγονοι, ὡς ὁμολογεῖ καὶ
αὐτὸς ὁ Πλάτων (οὐχ ἡ γένεσις πρόσεστιν 247. D.)
καὶ ἄλλη τις δύναμις ἀνωτέρα αὐτῶν, ἐνῶ οἱ τύ-
ποι οὗτοι εἶναι ἡ τελειότης, ἀπαιτεῖται, διὰ νὰ
κατασκευάσῃ τὰ αἰσθητὰ ὄντα κατ' εἰκόνα καὶ ὁ-
μοίωσιν ἐκείνων. Κατὰ τοῦτο ἐπιμύθεται καὶ ὁ
Ἀριστοτέλης τὸν Πλάτωνα. — τίποτε συμβάλλεται
τὰ εἶδη τοῖς αὐδίαις τῶν αἰσθητῶν, ἢ τοῖς γυ-
γρομένοις καὶ φθειρομένοις· οὔτε γὰρ κινήσεως
οὔτε μεταβολῆς ἐστὶν αἴτια αὐτοῖς. — τὸ δὲ λέ-
γειν ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ αὐτὰ εἶναι καὶ μετέ-
χειρ αὐτῶν τ' ἄλλα, κεκοιλογεῖν ἐστὶ καὶ με-
ταφορὰς λέγειν ποιητικὰς. (Μετὰ τὰ φυσ. Α'. 9.)
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐτράπη πρὸς τὴν οὐ-
σίαν καὶ ἐντελέχειαν. Ὡς εἶναι ὅμως φυσικὸν, ὁ
μεταφορικὸς τρόπος τοῦ Πλάτωνος ὑπερισχύει, καὶ οἱ
ζητοῦντες τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν
δύναμιν καὶ κίνησιν, ὀνομάζονται καὶ διώκονται ὡς
πανθεῖσταί.

Ἀλλ' ἐνταῦθα περὶ ῥητορικῆς ὁ λόγος. Μετὰ τὰς
ὀψιπετεῖς ταύτας ἐκδοκχεύσεις, δύναται νὰ ὑποστῇ

πλέον σύγκρισιν ἢ Λυσιακὴ ἰσχυρότης, ἐνδιατρίβουσα μόνον εἰς βεβιασμένους καὶ πολλάκις ψευδεῖ ἀντιθέσεις; Ποῖον δὲ τὸ συμπέρασμα; — Κατὰ μὲν τὸν Σωκράτην, ὅτι ὁ μέλλων νὰ ὁμιλήσῃ καλῶς, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀληθοῦς, περὶ οὗ ὁ λόγος, κατὰ δὲ τοὺς διδάσκοντας τὴν ῥητορικὴν τέχνην ὅτι τοῦτο εἶναι ὅλως περιττόν, ἀναγκαῖον δὲ νὰ γνωρίζῃ ὁ ῥήτωρ τὰ δοκοῦντα εἰς τὸ πλῆθος, διότι ἐκ τούτων ἡ πειθὴ καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀληθείας. Ἀλλ' ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους ἐν ἀνακρεῖ πρέπει τοιαῦτα ἀξιώματα εἰς τὸ γελοῖον καὶ παγγέλοιον θέλει εἶναι λοιπὸν ῥήτωρ κατὰ τοὺς σοφιστὰς καὶ ὅστις, μὴ εἰδὼς ἔππον, διὰ νὰ πείσῃ τὸν μὴ εἰδότα, ὅτι διὰ νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν, τὸν ἐγκωμιάζει ὡς ἔχοντα μέγιστα ὄντα, διότι τοιοῦτον τὸν νομίζει ὁ ἀκούων.

Ὅσοι ἐμμένουν εἰς τὸν ξηρὸν ὀρισμὸν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι τέχνη τοῦ πείθειν, δεικνύουν ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ πειθὴ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἰδοῦ διατὶ περιπίπτουν εἰς τὸ γελοῖον, διότι, ὅταν τὰ μέσα, ἀναλόγως τοῦ ἀκροατοῦ, εἶναι γελοῖα, γελοῖος γίνεται καὶ ὁ ῥήτωρ. Ἐξ ἐναντίας, ἡ ῥητορικὴ ἔχει ἔργον νὰ διδάσκῃ τὰ μέσα καὶ τὴν μέθοδον, ἅξια τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, πρὸς ὃν ἀποτίνεται. Ἀλλὰ τὸν νοῦν πείθει μόνη ἡ ἀλήθεια καὶ παραπειθεῖ ἢ πρὸς αὐτὴν ὁμοιότης, ὥστε καὶ ἡ ἐπὶ κακοῦ χρησιμεύουσα ῥητορικὴ τότε θέλει ἐπιτύχει τὴν ἀπάτην, ὅταν, γνωρίζουσα τὴν ἀλήθειαν, μεταχειρισθῇ τὴν πρὸς αὐτὴν ὁμοιότητα.

Κατὰ τοῦτο οὐδεὶς ἀντιτείνει, ὅτι τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἔχει σκοπὸν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι τέχνη τοῦ ψεύδους. Διότι δὲν πραγματεύεται μὲν θέματα ἐπιστημονικά, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τῆς περιστρέφεται εἰς γεγονότα καὶ σκοποὺς τοῦ κοινοῦ βίου, ὅσων καὶ ἂν εἶναι σχετικὴ ἢ δι' αὐτῆς ἐπιζητούμενη ἀλήθεια, καὶ μάλιστα καθόσον ἀποτείνεται εἰς τὸν κοινὸν νοῦν τοῦ πλήθους, οὐδεὶς θέλει ἰσχυρισθῆ, ὅτι ὁ ἄγχιος, ὅστις, ἐξάπτων τὰ αἰμοβόρα πάθη τῶν ὁμοίων του, τοὺς πείθει εἰς ἀπανθρώπους ἐπιδρομάς, δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν Δημοσθένην καὶ τὸν Κικέρωνα,

Ἡ ῥητορικὴ λοιπὸν μεταχειρίζεται ὡς στήριγμα τὰς κοινὰς καὶ παραδεδεγμένας γνώσεις τοῦ ἀκροατοῦ, ἔχουσα δὲ ἀκριβῆ τοῦ πράγματος διάγνωσιν, συνάπτει τὰ δύο ταῦτα ἄκρα, φωτίζουσα διὰ τοῦ γνωστοῦ τὸ ἀγνωστον, καὶ ἐξεγείρουσα τὰς εὐγενεῖς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου μέχρι πύθους ὡσάκις ἐνδιαφέρονται, πάντοτε ὅμως εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ γίνεταί βία εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων.

Ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Σωκράτους ἐλθέει τοὺς κανόνας τούτους ἀναλυτικώτερον. Παραλείπομεν τὴν διαλεκτικὴν ἀπόδειξίν του, ὅτι καὶ ἂν ἐνδώσωμεν πρὸς τοὺς σοφιστὰς λέγοντας ὅτι ἡ ῥητορικὴ ἐπιζητεῖ τὴν ἀπάτην, πάλιν ἔχει ἀπαραίτητον ἀνάγκην τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας· διότι ἡ ἀπάτη γίνεται διὰ τῆς πρὸς τὴν

ἀλήθειαν ὁμοιότητος. Τοιαύτη παραχώρησις εἶναι ὀλιγωρὸν ἀκίνδυνος, καθότι ἡ μεταχειριζομένη τὴν ἀπάτην τέχνη θέλει φωραθῆ παρὰ τῆς κοινῆς κρίσεως, καὶ δὲν θέλει σωθῆ ἀπὸ τὴν οὐτιδανότητα. Μόνη ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ εὐλικρίνεια ἔχουν διηνεκὴ ἀξίαν.

Οἱ κανόνες τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀπλοὶ καὶ αὐταπόδεικτοι. Πρὸ πάντων ὁ Λυσίας δὲν ὀρίζει τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ πρόκειται, καὶ δὲν θέτει καθαρῶς ἐνωπίον τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀκροατοῦ τὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν τείνει, ὥστε νὰ τὸν δεχθῇ καὶ αὐτὸς συνακολουθῶν προθύμως. (263). Διὰ τοῦτο ὁ λόγος του προβαίνει ἀντιστρόφως καὶ ἐξ ὑπτίας, τὰ δὲ μέρη αὐτοῦ εἶναι χυδῆν βεβλημένα, ὅπως κατὰ τύχην ἐπέρχεται ἕκαστον εἰς τὸν νοῦν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη τις ἢ νὰ ὑποδοθησῶνται πρὸς ἀμοιβαίαν ἐξήγησιν, (264). Ὁ λόγος ὅμως πρέπει, ὡς πᾶν ζῶον ἔχει τὸ σῶμά του, οὔτε ἀκέφαλον οὔτε ἄπουν, οὕτω καὶ αὐτὸς νὰ ἔχῃ μέσα καὶ ἄκρα, πρέποντα πρὸς ἄλληλα.

Ἡ τέχνη τοῦ ῥητορος συνίσταται εἰς τὸ νὰ συνάγῃ τὰ πολλαχού διεσπαρμένα συνορῶν εἰς μίαν ἰδέαν, καὶ πάλιν ἐντέχνως καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆν τῶν πραγμάτων διαθέτων τὰ καθέκαστα (κατ' ἄρθρα ἢ πέφυκε).

Ἐν ἄλλαις λέξεσι λοιπὸν ὁ τὴν ἀληθῆ μέθοδον τῆς μετὰ διαγνώσεως τέχνης ἐπαγγελλόμενος ῥήτωρ προτίθεται νὰ παραστήσῃ τὸ προκείμενον πρᾶγμα, ὡς ἀδιάσπαστον μόριον ὀργανικοῦ ὄλου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συναρμύσεως του ἐξεγείρει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸ σέβας τοῦ ἀκροατοῦ, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἐπιπολαίως κρίνων νὰ τὸ ἀνατρέψῃ. Διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ ὅμως ἔξω τοῦ πράγματος καὶ μεγαλοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του ἀναρμόστως, ἀπαιτεῖται ἄκρα ψυχολογικὴ εὐαισθησία, ὥστε ἡ σχέσις πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν λεγομένων πάντοτε νὰ διαφαίνεται εἰς τὴν δianoian τοῦ ἀκροατοῦ. Τίς ἄλλος ἐν τούτοις παρὰ τὴν φιλοσοφίαν δύναται νὰ διδάξῃ πῶς τὰ πράγματα συνέχονται εἰς ὄλον τι, καὶ ποῖον τὸ οἰκεῖον ἐκάστου;

Ἄντι τούτων ποῖα εἶναι τὰ κομψὰ τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα συνήθως ἐν τοῖς βιβλίοις παραγγέλλονται; Πρῶτον προοίμιον· ἂν ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι εἰσβολὴ εἰς τὴν ἐνοσίαν τῆς ὑποθέσεως, οὐδὲν σημαίνει. Δεύτερον, διήγησιν τινὰ καὶ μαρτυρίας, τρίτον, τεκμήρια, τέταρτον, εἰκότα, καὶ, καθὼς ἐδίδασκεν ὁ λαγοδαίδαλος θεόδωρος Βυζάντιος (Πρὸς Διον. Ἄλικ. Ἰσαῖον καὶ Ἀριστ. Ῥητ. Γ'. 13) πίστωσιν καὶ ἐπιπίστωσιν, καὶ ἔλεγχον καὶ ἐπεξέλεγχον, ἢ κατὰ τὸν Πάριον Εὐνὸν ὑποδήλωσιν καὶ παρεπινοῦς. Οὕτως ὁ Πῶλος ἐφεύρε τὴν διπλασιολογίαν, καὶ γνωμολογίαν, καὶ εἰκονολογίαν (ὅρα παραδείγματα διπλασιολ. ἐν Γοργία 448 ἐμπειριῶν ἐμπείρωσ ἐυρημένει κτλ), πρὸς ὃν ὁ Λικύμνιος (Ἀριστ. Ῥητ. Γ. 12) ἐδώρητατο τὰ ὀνόματά του ὁ δὲ Χαλκιδόνιος Θερασύμαχος ἐπενόησε τοὺς οἰκτρογούους, περὶ ὧν ἐδίδαξε ἐν τῷ συγγράμματι του ἐπιγραφομένῳ "Ελεοι (Ἀριστ. Ῥητ. Γ. 1) καὶ καθεξῆς.

Εἰς τοιαύτας λεπτολογίας εἶχε περιπέσει τότε ἡ κατ' ἐξοχὴν τέχνη, διότι ἀνατομικῶς ἐχώριζε τὰ

συναπαρτίζοντα μέρη, δὲν ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν πραγμάτων, ὥστε ἀντὶ ἐμψύχου δημιουργήματος προσέφερε σκελετὸν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν φιλοπονηθέντα, ἀλλ' ἄπνουν. Ὁ λόγος τότε καταλαμβάνει καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, ὅταν μᾶς εἰσάγῃ εἰς τὸ βῆθος τῶν πραγμάτων μετὰ αὐτὴν ἐνάργειαν, ὥστε καὶ οἱ πλέον δύσνοες βλέπουν, καὶ πᾶν μέρος αὐτοῦ περιέχῃ δῆλωσιν ἐννοίας, ὥστε οὐδὲν δυνάμεθα ν' ἀποβρίψωμεν ὡς περιττὸν καὶ παρελκόν. Διὰ τὴν νᾶ δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ὅμως ὁ ῥήτωρ καὶ νὰ μὴ φαίνεται διεστηκὸς τὸ ἡγρῖον, πρέπει νὰ μετέχῃ φιλοσοφίας, οὐχὶ διὰ τὴν μᾶς διδάξῃ ἀρηρημένως ἀληθείας, ἢ νὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὸν λόγον τοῦ γενικὰ ἀξιωματικὰ ξηρὰ καὶ μονομερῆ, ὥστε καὶ τὰ ἐναντία αὐτῶν ἐνδέχονται, ἀλλὰ διὰ τὴν μᾶς παραστήσῃ τὰ πράγματα καθ' ὅν ἔχουν σύνδεσμον, ψυχαγωγῶν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνεύρεσίν του.

Διὰ τοῦτο μὲ ἄκραν εἰρωνεῖν ἐμπαιζεῖ ὁ Πλάτων τοὺς γόητας τῆς τέχνης, οἵτινες κατὰ βούλησιν δύνανται μὲν νὰ προσφέρωσι τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμὸν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν ποῖον καὶ πόσον τοῦτων ὠρελεῖ τὸν πάσχοντα. Ὅστις γνωρίζει νὰ ποιῇ τὸ οἰκτρὸν καὶ τὸ φοβερὸν δὲν εἶναι Σοφοκλῆς, ἀλλ' ὅστις γνωρίζει νὰ τὰ μεταχειρίζεται. Σὺ δὲ ὁ ἐπιστάμενος τὴν οὐρανόθεν καὶ βαρυτάτην χορδήν, ἔμαθες τὰ πρὸ τῆς ἀρμονίας, οὐχὶ δὲ τὴν ἀρμονίαν αὐτήν. Οὕτω ἐκ' ἐξῆς ὁ Περικλῆς ἤθελε μᾶς εἰπεῖ, τὰ πρὸ τῆς ῥητορικῆς ἐμάθετε, ἀλλὰ τὸ πιθανῶς λέγειν καὶ τὸ συναπαρτίζειν τὸ ὅλον τοῦ λόγου, ταῦτα δὲν ἐδιδάχθητε. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἂν δὲν προικισθῆ τις ἀπὸ τὴν φύσιν, δὲν θέλει εἶναι ποτὲ ῥήτωρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Περικλῆς μετέχων τοιοῦτου δώρου, ἔλαβε τὸ ὑψηλόνου καὶ τελεσιουργὸν ἀπὸ τὸν Ἀναξαγόραν. Διὰ τὴν ψύξης τὰς χορδὰς τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ σπουδάσῃς αὐτήν, νομίζεις ὅμως ὅτι δύνασαι νὰ κατανοήσῃς τὴν ψυχὴν, χωρὶς τὴν τοῦ ὅλου φύσιν;

Προβιάζων ὁ Πλάτων εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ δεσπότητος πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, καὶ χαριεντιζόμενος ἐπιφέρει τὸν Αἰγύπτιον λόγον, διὰ τὴν καταδικάσῃ ἐν γένει πᾶν ὅτι εἶναι σημεῖον καὶ μέσον παραστάσεως, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα, θέλων ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ζῶσα ἢ διάνοια ἐν πᾶσι, καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἐξωτερικοῦ βοηθήματος. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως τῆς ἄνω Αἰγύπτου Θεμοῦ ἀποδοκιμάσαντος τὴν τοῦ Θεοῦ Θεῶν ἀνακάλυψιν τῶν γραμμάτων, διότι, χρησιμεύοντα πρὸς ὑπόληψιν, ὑποθάλλουν τὴν μὴ ἀσκησιν τῆς μνήμης, εἶναι βεβαίως πρὸς παιδίαν. Τὰ γράμματα κατέστησαν ἀθλίαν τὸν Πλάτωνα, ὅστις τὸ ἐγνώριζε καλῶς συγγραφέων τοὺς διαλόγους του. Ἀλλὰ μεταχειριζόμενος αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴν, ἐσκόπευε νὰ καταστήσῃ διὰ παραβολῆς ἐνκρηγεστέρων τὴν ἀντίθεσιν, καὶ νὰ ἐκφράσῃ ὅτι νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλά καὶ κωφά. Τοῦτο παραγγέλλει ὁ Σωκράτης τὸν Φαίδρον νὰ ἐξυγγείλῃ εἰς τὸν Λυσίαν, εἰς δὲ τὸν

Ἰσοκράτην, περὶ οὗ εὐελπίζεται ὅτι ἔχει τὰς ποθυμμένας διαθέσεις καὶ θέλει τὰς ἀναπτύξει, ἐάν ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπὶ μείζω ἀγούσαν θειοτέραν ὁρμὴν, ἀναδέχεται αὐτὸς νὰ φέρῃ τὴν ἀγγελίαν. Ἐν τοσοῦτῳ παρελθόντος τοῦ πνίγους ἀπέρχονται, ἐνασμενισθέντες καὶ ἐνασμενισάντες ἡμᾶς εἰς τὰ μυσία τῶν λόγων.

Μετὰ τὴν κεφαλαϊώδη ταύτην ἀνάλυσιν δὲν θέλομεν συμφωνήσαι μὲ τοὺς λέγοντας ὅτι σκοπὸς τοῦ διαλόγου εἶναι ὁ ἔρωτος, περὶ οὗ μόνον ἐν ἐπεισῳδίῳ γίνεται λόγος, ἀλλ' οὔτε μὲ τὸν Σλαῖερμάχρον, ὅστις ἐν αὐτῷ βλέπει τὴν προπαρασκευὴν τῆς ὅλης οδοῦ τῆς φιλοσοφίας διὰ τῆς διαλεκτικῆς, ἀλλὰ μὲ τὸν Ἄστιον καὶ τὸν Σταλζάουμον, οἵτινες προσέχουν εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους πραγματευομένην ὑπόθεσιν τῆς ῥητορικῆς, τῆς ὁποίας φαίνεται πανταχόθεν διεστηκὸς τὸ ἡγρῖον (τὸ εὐφές ἱμάτιον καὶ ἀραιόν), ὅταν δὲν συνυπάρθῃ παρὰ τῆς φιλοσοφίας. Ὅσα ἀμειλιώμενος πρὸς τὸν Λυσιακὸν λόγον ὁ Πλάτων φιλοσοφεῖ περὶ ἔρωτος, διὰ τὴν κατασκευασθῆ τὸ θεμέλιον τοῦ λόγου του, εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ ὅλον σύστημά του, ἤθελεν εἶναι ὅμως ὁ λοιπὸς διάλογος φορτικὸς πλεονασμὸς, ἂν ἔγραφεν αὐτὸν ὁ Πλάτων ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ νὰ παρενείρῃ τὰς ιδέας ταύτας, ἐνῶ διὰ μακρῶν λόγων ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ φορτικοῦ. Τοιαύτην ἀποδίδοντες εἰς τὸν διάλογον ἔννοιαν πλησιάζομεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνεγράφη. Ἦτο φυσικὸν νὰ προαιμιώσῃ κατὰ τῆς ῥητορικῆς, ἀφοῦ μετὰ τὸν Γοργίαν εἰς αὐτὴν ἐταίρην ἢ παιδεῖα καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτῆς ὡς βασιλεῖς ἐδώροφροῦντο (266 C.). Ὡς βεβαίως ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἑρμογένους, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρῶτον ἀκούσαντες τὸν πρεσβεύοντα Γοργίαν ἐορτήν ἄπρακτον ἐποίησαν, καὶ πολλοὶ ἀρήσαντες τὴν φιλοσοφίαν ἐπαιδεύοντο τὴν ῥητορικὴν, ὥστε ὁ Πλάτων διαρροῶν ἔγραψε τὸν Γοργίαν. Ἀρίνομεν τοὺς σοφιστὰς νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ φθόνος ἐνέπνευσε τὸν Πλάτωνα, διότι πρέπει πρῶτον νὰ παιδευθῶν τὴν φιλοσοφίαν διὰ τὴν ἐνοήτου πόντον πενιχρὰ ὑπῆρξε καὶ ἐπὶ τέλους κατέστη ὅλος οἰκτρὰ ἢ τέχνη των, ἐνῶ ἡ ῥητορικὴ φιλοσοφία εἴθε εἴθε εἴθε τὴν ἄκραν τελειότητα διὰ τοῦ μηδ' εἰς τοὺς μεταγενεστέρους καταλιπόντος ὑπερβολὴν Δημοσθένους συχολάσαντος τῷ Πλάτωνι. (Πλούτ. Δημοσ. ἐ. Cic. de off. I. 1). Ὁ Διογένης ἐλεγεγὼν ὅτι βλέπει μόνον τὸν κύκλον, διότι, ὡς τὸν εἶπεν ὁ Πλάτων, ἐστερεῖτο τῶν ὀφθαλμῶν, δι' ὧν βλέπεται ἡ κυκλότης (Διογ. Λαέρτ. VI. 53.). Αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐσπούδασεν ὁ Πλάτων ν' ἀνοιχθῆ ὡς καὶ ἐπέτυχεν. Ἄν δὲ πάλιν ἐκλείσθησαν, διὰ τῆς συντόνου μελέτης τῶν διαλόγων του θέλου ἀνοιχθῆ.

καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ ἑσπερίᾳ, Γερμανίᾳ, τῇ Ὀλλάνδᾳ, τῇ Γαλλίᾳ, καὶ τῷ Βελγίῳ, δημοσιευθεῖσα μετὰ τὴν ἐν 1836 περιόδειαν τοῦ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ περιέχουσα ἀξιολογωτάτας καὶ χρησιμωτάτας παρατηρήσεις.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα φιλολογικὰ τοῦ καλάμου τοῦ προϊόντα. Ἄν ἡ Ἑλλάς ἀποδιδῆ μετὰ τῆς Εὐρώπης πάσης θαυμασμὸν εἰς τὸν σοφὸν φιλόλογον, εἰς τὸν ἀκάματον συγγραφέα, ὀφείλει ὁμῶς αὐτῷ καὶ ἕτερον φόρον, τὸν τῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ αἰσθήματα ἃ ἔφερε πρὸς αὐτὴν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, καὶ δι' ὧν χαρακτηρίζεται ὅλος ὁ βίος τοῦ. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν

ἐκείνην ἔγραπεν εἰς τὸν Ῥήγαν τὸν λαμπρὸν ἐπιτάφιον τοῦτον·

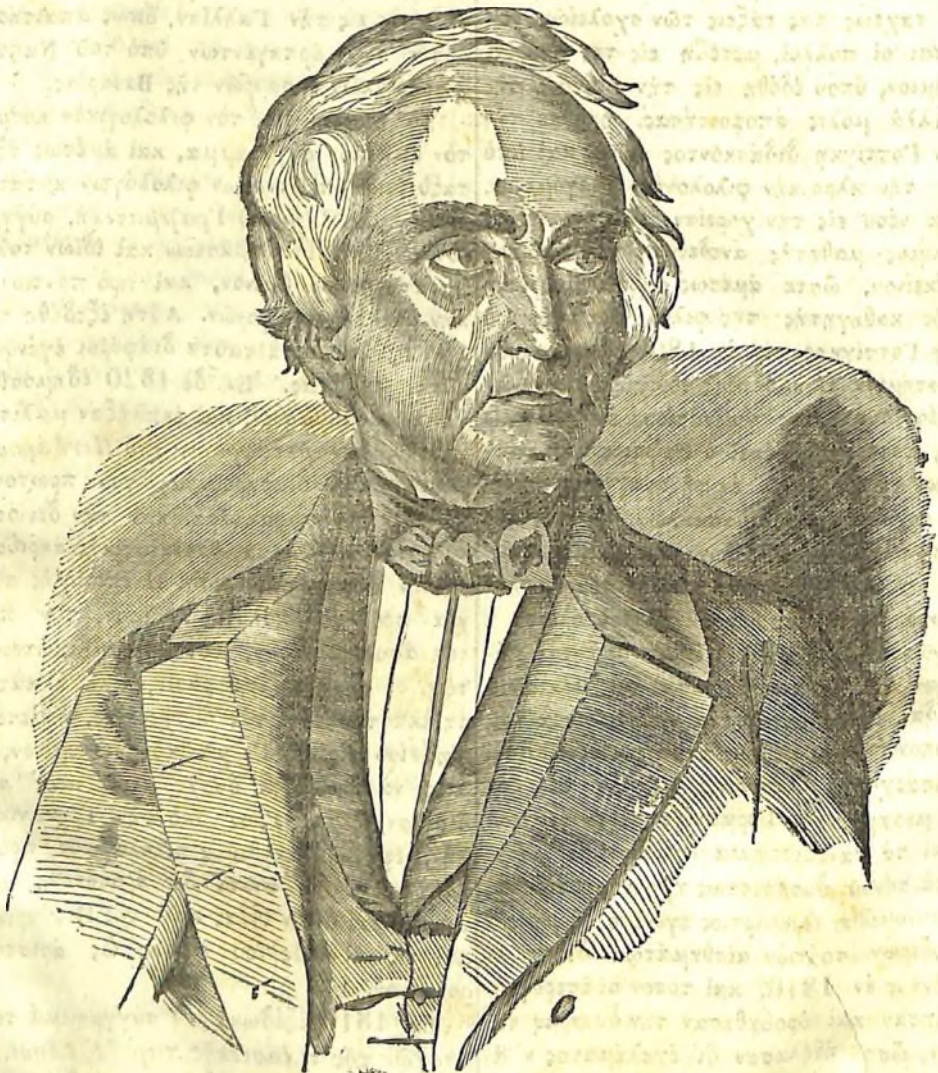
Εἰς Ῥήγαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπολωλότας.

Οὔτοι ἐλευθερίαν θηρώμενοι ἀγαλόμορφον εὖρον ἐνὶ ξυλόχοις ὀκρούοντα μέρων.

Χαίρετε Θηρενταὶ κοιμώμενοι, εἰς ὅσον ἦϊος ἔλθῃ ἀπ' Οὐλύμπου λαμπάδ' ἀνισχομένη.

Καὶ τότε ἔγειρόμενοι πολίων βρόμφῳ ὄρνυμενάων Δαίμονες εἰς ἄγρην σπεύδετ' ἀλεξίκακον.»

Ὅταν δὲ κατὰ τὰ 1821, εἶδεν ἐπαληθεύσαν τὸ

Θείριος.

ἀριουργημάτων τῶν προπατόρων ἡμῶν τῷ ἐνέπνευτε βαθεῖαν συμπάθειαν ὑπὲρ τῆς ἀναξιοπαθοῦσας πατρίδος των, καὶ ἀπὸ τοῦ 1812 ἐτέθη διὰ τῆς Βαυαρικῆς ἀκαδημίας εἰς σχέσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ὑπορέψῃ ἐν αὐτῇ καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ζῆλον πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ συνέστησεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθηναίου, παιδευτήριον νέων Ἑλλήνων, προπαρασκευάζον αὐτοὺς διὰ τὴν μελλοντικήν, ἀγνωστον εἶπε τότε, ἀλλ' ὃ προσηθάνετο ἡ προφητικὴ ἐμπνευσις τῆς καρδίας τοῦ. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐκέρυττεν εἰς τὴν δυσπιστοῦσαν Εὐρώπην ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ θέλει ἀνεγερθῆ, καὶ κατ

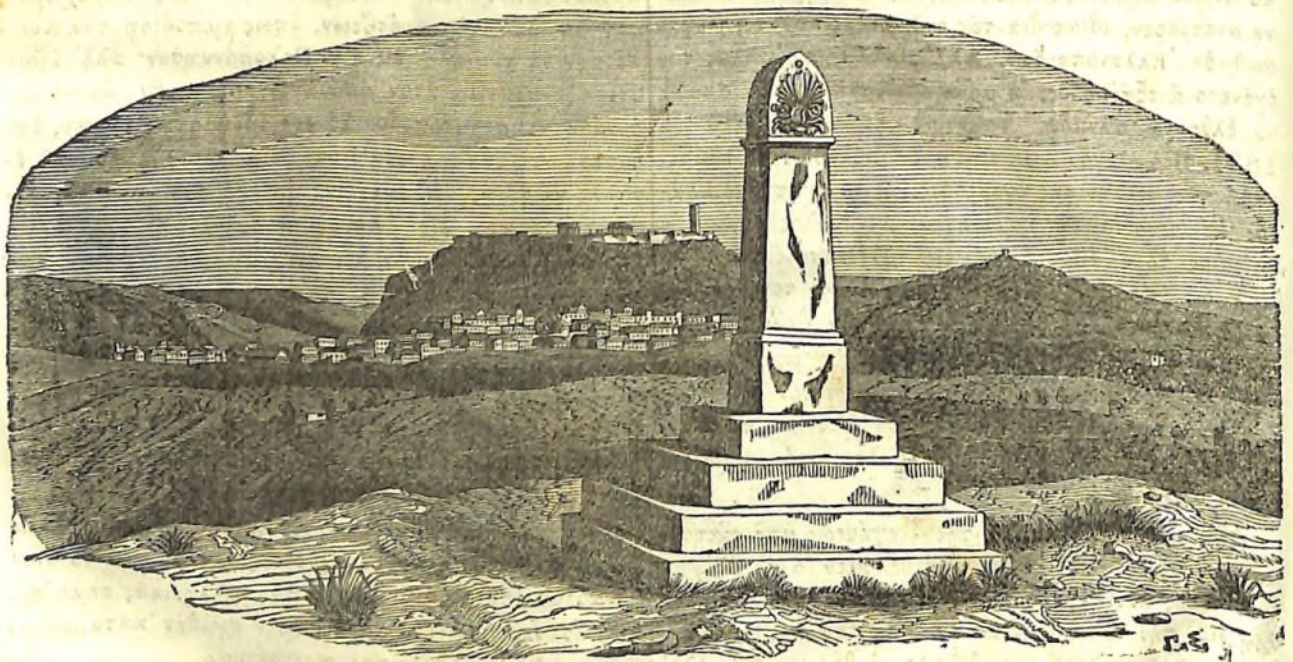
φλογερὸν ὄνειρόν τοῦ, εἶδει ἀναβῆκόντας τοὺς ἀρχαίους τοῦ ἥρωα, καὶ ἤκουτε φερομένους πάλιν διὰ τῶν ἀέρων τοὺς παιᾶνας τῶν Θερμοσιφυλῶν καὶ τῆς Σχλαμίνου, τότε ἐθεώρησε τὸν παρασκευαζόμενον ἀγωνίαν ὡς οἰκειὸν τινα, καὶ ἠλείφθη πρὸς αὐτόν, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Ἐν τῷ ἅμα συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ μορφώσῃ ἐπικουρικὸν Γερμανικὸν λογεσῶν, καὶ οἱ λόγοι τοῦ ἐξῆλθον τὸν φιλελλητικὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ ἐγγραφομένοι σταυροφόροι, καὶ τὸ ἐπιχείρημα ἀνεπιτύσσεται, καὶ ἀξιολόγους ἤδη ἐλάμβανε διαστάσεις, ὅταν ζήτησεν πολιτικὴ τὸ ἐματὰίωσεν, ἀπαγορεύσασα τὸν ἀπόπλου

νοῦ, ὃν ἔψαλεν ὁ Σοφοκλῆς, ὃς ἤκουσε τοὺς γόους τοῦ τυρλοῦ Οἰδίποδος, καὶ ὅστις ὑπέρεται τῆς Ἀκαδημίας, στήλη ἀρχαϊκῶς ἀφελῆς καλύπτει τὰ ὄσπᾶ, καὶ φέρει κεχαραγμένον τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν σοφωτέρων ἐρμηνευτῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εἰς οὗ τὴν ὄξυδέρκειαν, ἂν ἄωρος δὲν τὸν ἀνὴρπαζε θάνατος, οὐδὲ τὰ μυχαίτερα βᾶθη τῆς παναρχαίας ἱστορίας, καὶ αὐτῆς τῆς συμβολικῆς μυθολογίας, ἤθελον διατηρήσει μυστήριον τι ἀναποκάλυπτον.

Ὁ Κάρολος Ὀττφρεϊδος Μύλλερ, ἐγεννήθη ἐν Σιλεσίᾳ, ἐν ἔτει 1797. Μόλις δ' ἀποφοιτῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐξέδωκε τὰ *Αἰγυπτιακά του*, μελέτην ἱστορικὴν εὐφυστάτην ἐνταυτῷ καὶ ἐμβριθεστάτην περὶ τῶν μετὰ τῆς Αἰγίνης συνδεομένων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν φυλῶν, καὶ ἀξίως προδοιοῦσαν τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς ἀριστουργήματα, δι' ὧν κκτέλαβεν ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς μίαν τῶν πρώτων θέσεων

τὸ πρωτότυπον καὶ θαρράλεον τῶν ἰδεῶν του προσέτι δ' ἐξέδωκεν ἐν 1825 ἐν Βερολίῳ τὰς περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς παναρχαίου ἱστορίας τῶν Μακεδόνων ἰδέας του, καὶ ἐν 1828 τοὺς Ἐτρούσκους του, δίτομον σύγγραμμα καὶ αὐτὸ, στεφανωθὲν μὲν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, θαυμασθὲν δὲ ὑπ' ὄλων τῶν πεπαιδευμένων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἱστορικαὶ αὐταὶ ἐρευναὶ του ἐγεινιάζον μάλιστα πρὸς τὴν μυθολογίαν, διὰ τοῦτο ἰδιαιτάτως ἐνέκυψεν εἰς αὐτῆς τὴν σπουδὴν, καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν 1825 *Προλεγόμενα ἐπιστημονικῆς Μυθολογίας*, ἐν οἷς ἀκολουθεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰς ἐν τῇ Συμβολικῇ τοῦ Κρέϋζερ ἐκτεθείσας ἰδέας περὶ τῆς φυσικῆς παραγωγῆς τῶν μυθολογικῶν ἀντιλήψεων, καὶ τῆς ἰθαγενεοῦς μορφώσεως τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ σειρὰν τῶν μυθολογικῶν ἔργων του ἀνήκει καὶ ἡ ἐν 1820 ἐκδοθεῖσα μονογραφία του

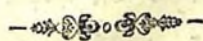
Μνημεῖον Μυλλέρου.

μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἱστορικῶν τοῦ αἰῶνος. Διὰ τὸ πόνημά του τοῦτο διωρίσθη ἀμέσως καθηγητῆς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, καὶ μετὰ ταῦτα, προστάχθη τοῦ Εἰρένου καὶ τοῦ Βοικίου, καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ τῆς Γοττίγκης, καὶ ἐκεῖ συνέλαβε τὴν ἰδέαν, νὰ ὑψώσῃ ὄλον ἱστορικὸν οἰκοδόμημα, ἀνάλογον τοῦ πρώτου λαμπροῦ θεμελίου λίθου ὃν ἔθηκεν ἐν τοῖς *Αἰγυπτιακοῖς*, συγγραφοῦν τὰ Ἑλληνικά, ἡ ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν καὶ πόλεων, ἐν ᾗ ν' ἀνερευνηθῇ καὶ ἀναλύσῃ ἅπαντα τὸν μυθικὸν κύκλον, καὶ ὑπὸ τὸ ποικίλον αὐτῶν ἔνδυμα ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν παναρχαίων παραδόσεων περὶ καταγωγῆς καὶ συγγενείας τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου τούτου σχεδίου ἐξέδωκεν ἐν 1824 τὰς *Δωριεὶς*, σύγγραμμα δίτομον, θαυμαζόμενον διὰ τὸ βάθος τῶν ἐρευνῶν, καὶ

Περὶ τῶν ἱερῶν καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηναῖας.

Ἐν δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων τοῦ πολυμαθοῦς καὶ ἀκαμάτου τούτου ἀνδρός εἶναι τὸ ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Τέχνης, τὸ μόνον σύγγραμμα τὸ παριστῶν πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦδε πρόοδον τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, συντελέσαν καὶ αὐτὸ διὰ πολλῶν πρωτοτύπων ἰδεῶν καὶ ἀνακλύψεων εἰς τῆς ἐπιστήμης ταύτης τὴν πρόοδον. Ἐγραψε δὲ προσέτι ὁ Μύλλερ, περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Φειδίου, περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἀρτιοχίας, καὶ ἄλλας διαφόρους μονογραφίας ἐν διαφόροις περιοδικοῖς συγγραμμάσι, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδίᾳ τοῦ Ἐρσχ καὶ Γροῦβερ καὶ τέλος ἐν 1840 ἐπεθύμησε νὰ ἰδῇ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν τόπον ὃν νηπιόθεν ἐβλεπε διὰ

τοῦ νοός, τὸν τόπον τῶν ἀνδρῶν μεθ' ὧν ἀναστρέφεται καὶ οἷς κυρίως ἀνῆκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὡς ἂν ὁ Θεὸς τῶν Δωριέων, εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν φίλον καὶ πρόμαχον τῆς φυλῆς αὐτοῦ, ἤθελε νὰ τῷ δωρήσῃ ἀμοιβὴν οἷαν ἄλλοτε οἱ θεοὶ ἐχορήγουν τοῖς προσφιλεστέροις αὐτῶν, τῷ ἐπεμψεν ὁ Ἀπόλλων τὸν θάνατον ἐντὸς τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς δόξης του, ἐνῶ ὑπὸ πάντων ἠγαπᾶτο, εὐφημεῖτο καὶ ἐθυμάζετο. Ἐν Δελφοῖς ἀνακαλύψας ὁ Μύλλερὸς ὄλον τοῖχον κεκαλυμμένον ἐπιγραφαῖς, ἐρρίφθη πρηνῆς ἐμπρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γονυπετῆς τὰς ἀντέγραφεν. Ἐκεῖ ὁ Ἐκκτηθόλος τῷ ἐτόξευσε τὸ θάλλον του βέλος, ἀνῆψε τὸ αἷμά του, πυρέσσων ὁ Μύλλερὸς μετεκομίσθη εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐξέπνευσεν. Ὅταν ἡ ἑσπερία αὔρα πνέῃ εἰς τὰ δένδρα τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὴν παρ' αὐτὰ ἰδρυμένην ἐπιτάριον στήλην ἐγείρεται ἴσως ἡ σκιά τοῦ Μυλλέρου, καὶ ἀκροᾶται μετ' ἀγαλλιᾶσεως τοῦ ψιθύρου τῶν φύλλων, διότι ἐν αὐτῷ ἀντηχοῦσι τοῦ Πλάτωνος ἡ φωνὴ καὶ τοῦ Σοφοκλέους τὰ ἔπη.

ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ.

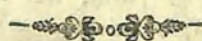

Πέτρος Παῦλος ὁ ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ, Rubens, ὁ ὡς πρῶτα νῦν θεωρούμενος τοῦ φλαμανδικοῦ ζωγραφικοῦ ἐργαστηρίου, καὶ βασιλεὺς τῆς Ολλανδίας ἐπικληθεὶς, ἐγεννήθη ἐν 1597 ἐν Κολονίᾳ, ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Ἀμβέρσης. Ἡ μεγάλη του πρὸς τὴν ζωγραφικὴν κλίσις ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐφάνη, καὶ προθύμως ὁ πατήρ του τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἥτις τοσοῦτον ἐτιμᾶτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Κατ' ἀρχὰς ἐμαθῆτευσεν ὑπὸ φλαμανδοῦ διδασκάλου, τὸν Βαν Ὀόρτ καὶ τὸν Βαν Βέεν. Ἐπειτα ὁμοῦ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατελέσας ἀκόλουθος τοῦ Δουκὸς Ἀλβέρτου, ἐσπούδασεν αὐτῷ τὰ ἀριστουργήματα Παύλου τοῦ ἐκ Βερόνης καὶ τοῦ Τιττιανοῦ, καὶ ἔμαθε πῶς νὰ τὰ μιμῆται καὶ πῶς νὰ τὰ ὑπερβαίῃ. Συγχρόνως δὲ ἠσχολεῖτο καὶ εἰς ἐμβριθεῖς μελέτας ἐπιστημῶν καὶ ἀρχαιολογίας, ὥστε ὁ ἀριστος οὗτος τῶν ζωγράφων ἀνεδείχθη καὶ εἰς τῶν μᾶλλον καλλιεργημένων νοῶν τῆς ἐποχῆς του, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπερέτασε καὶ διέπρεψεν. Ὁ Δουξ τῆς Μαντουῖας τὸν ἐπεμψεν εἰς ἕκτακτον πρεσβείαν ὅπως φέρῃ δῶρα λαμπρὰ πρὸς τὸν Βασιλεῆ τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον τὸν Δ', καὶ αὐτῷ καὶ τὸν Βασιλεῆ καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐζωγράψαι, μεγάλων τιμῶν καὶ βασιλικῶν λαχῶν ἀμοιβῶν, τὸ δὲ πολυτιμότερον δι' αὐτὸν, λαχῶν τῆς ἀφορμῆς νὰ σπουδάσῃ καὶ τὸ Ἰσπανικὸν τῆς ζωγραφικῆς ἐργα-

στήριον, ὡς εἶχε σπουδάσει καὶ τὸ φλαμανδικὸν καὶ τὸ Ἰταλικόν. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἀποκατέστη καὶ ἐνυμφεῦθη, ἐπεφορτίσθη ἐν 1627 νὰ διαπραγματευθῇ εἰρήνην μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, ὁ πληρεξούσιος Καρόλου τοῦ Α'. βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἦτον ἐπίσημος ζωγράφος καὶ αὐτός, ὁ Νικόλος Σερβιέρος. Τοσαύτας ἀπελάμβανον τότε οἱ καλλιτέχναι τιμὰς, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀληθῶς ἐξοχοὶ ἦσαν ἄνδρες, ὥστε τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐθνῶν συμφέροντα πολλάκις εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν φρόνησιν αὐτῶν ἐνεπιστεύοντο.

Ὁ Ρουβήνσιος ὡς ζωγράφος ἦτον γεννητικώτατος, ἐνθουσιώδης, ταχύτατος, καὶ πρὸ πάντων ἴσως ὄλων τῶν νεωτέρων ζωγράφων ὑπερέχει κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ χρωματισμοῦ, δι' ὃ τὸ πρόσεχον τῶν εἰκόνων του προτέρημα εἶναι ἡ λαμπρότης μᾶλλον καὶ ἡ ἀμίμητος ζωηρότης ἢ ἡ ἀκρίβεια περὶ τὸ διάγραμμα. Διέπρεπε δὲ εἰς πᾶν εἶδος ζωγραφίας, τὴν ἱστορικὴν, τὴν τοπιογραφίαν, τὴν βωπογραφίαν, τὴν ὁμοιογραφίαν καὶ τὰ λοιπὰ. Τὸ θαυμασιώτερον ἀριστοῦργημά του εἶναι ἡ Ἀποκαθήλωσις, ἣν ἐζωγράφησεν εἰς τῆς Ἀμβέρσης τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ πίναξ οὗτος εἶναι ἔπος ὁλόκληρον, καὶ ἐν αὐτῷ λάμπουσιν ὅλα τοῦ ἀριστοτέχνου τὰ προτερήματα εἰς τὸν ὑπερτατον αὐτῶν βαθμὸν. Οὐδέποτε ἴσως ἐσχεδιάσθη εἰκὼν ἐκφραστικώτερα, ἐν ἣ σοφώτερον νὰ ἐμίγη τὸ πρίσμα τῶν χρωμάτων καὶ τὸ σκιοφῶς, ἐν ἣ τὰ συμπλέγματα ὠραιότερον καὶ ζωηρότερον νὰ διατεθῆσαν, ἐν ἣ οἱ ἀτομικοὶ χαρακτῆρες ἀκριβέστερον νὰ διατηρήθῃσαν, ἐν ἣ αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις δραματικώτερον νὰ ἐξεφράσθησαν.

Τὸ ἀμίμητον τοῦτο ἀριστοῦργημα δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, ὅπως δώσωμεν ἀμυδρὰν τινα ἔννοιαν τῆς διαθέσεως αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, συγχρόνως ὁμοῦ καὶ ὅπως δεῖξωμεν εἰς ποῖον βαθμὸν ἔφερε τὴν ζωλογραφίαν ἐν Ἑλλάδι ὁ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος Κ. Σκιαδόπουλος, ὅστις, ἂν εὐτυχῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀναγκαίας ὑποστηρίξεως τύχῃ ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, θέλει ἀναμφιβόλως προαγάγει εἰς βαθμὸν ἐφάμιλλον τῶν ἀρίστων ἐν Εὐρώπῃ προόδων τῆς, τὴν τέχνην ταύτην ἥτις εἶναι ἡ ἀδελφὴ καὶ δραστηριωτέρα σύμμαχος τῆς τυπογραφίας πρὸς τὸν τῶν ἐθνῶν φωτισμὸν.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

Τὴν 14 Μαΐου (1828) περὶ δυσμᾶς, ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Αἰγίνης εἰς Πόρον. Τὸ βρῆκιον Νέλσον, τὸ ὁποῖον ἐναυάγησε τὸ 1836 παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἠλείας, διοικούμενον καὶ τότε ὑπὸ τοῦ Πλοιάρχου Παππανικολῆ, ἔφερε τὸν Κυβερνήτην παρέπεμπον

ΤΟΙΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑΙ ΟΜΟΓΕΝΕΣΙ
ΤΟΙΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΠΡΟΞΤΑΤΑΙΣ
ΚΑΙ
ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΘΙΑΞΩΤΑΙΣ.

TOIE TBM TEXNOM PROETATIAE
TOIE TM AELI AVALI OM TERNEM
TOIE TBM TEXNOM PROETATIAE

κοινῶς ἐπρεσβεύετο, ἐν ἔτει 146 πρ. Χρ., καθ' ἃ ἐγένετο τῆς Καρχηδόνος ἢ πανωλεθρία, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπόμενον 145 ἔτος. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἔτυγεν ἐπιδοκιμασίας τινὸς ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ἰδίως ἀπεδέχθη αὐτὸ ὁ περιφανὴς Σχλόσσερος ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ Γενικῇ Ἱστορίᾳ. Ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος τοῦ ἐν Γοττίγγῃ πανεπιστημίου Κάρολος ὁ Βερμάνος, μὴ δυνάμενος, λέγει, νὰ συμμερισθῇ τοὺς δισταγμοὺς τοὺς ὁποίους ἐξέφερον περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς πρότερον παραδεδεγμένης χρονολογίας, ἐπεχείρησε νὰ συστήσῃ τὴν χρονολογίαν ταύτην καὶ αὐθις (1).

Μελετήσας μετὰ τῆς ὀφειλομένης εἰς ἄνδρα τηλικούτου προσοχῆς, τὴν περὶ τούτου πραγματείαν αὐτοῦ τῆς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἔλαβον γνῶσιν, ἐπανηλαθάνω σήμερον τὴν συζήτησιν, ὅχι διὰ τὴν ματαίαν φιλοτιμίαν τοῦ νὰ ὑποστηρίξω ὅπωςδήποτε τὴν γνώμην μου· φιλοτιμία τοιαύτη, αἰετοῦ ἀναξία τις ἐπιστήμης, ἠθέλην εἶναι ἐναυθὰ τόσῳ μᾶλλον ἀξιολογία, ὅση πρόκειται περὶ ἀνταγωνιστοῦ, παρ' οὗ νομίζω ὅτι δύναται τις ἐντίμως νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν ἠττηθέντα. Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν συζήτησιν μόνον διότι δὲν ἐπέισθην· ἐλπίζω δὲ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἑρμάνος δὲν ἀπιζήσῃ νὰ συναρῇ εἰδικὴν ἐκκαιδεασέλιδον πραγματείαν, περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ ἐβδόμη πρὸς Λέντουλον ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος ἐγράφῃ ἐν ἔτει 697 ἢ ἐν ἔτει 698 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης (2), ἄτοπον δὲν θέλει θεωρηθῆ, ἂν γραφῶσιν ὀλίγα ἔτι τινὲς σελίδες διὰ νὰ προσδιορισθῇ κατὰ ποῖον ἀκριβῶς ἔτος ἐξέλιπεν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς μία τῶν λαμπροτέρων πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἑρμάνου δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν εἰς τὰ ἐξῆς δύο κυριώτατα·

1ον Ὅτι ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι ὅσοι ὠρισμένως ἐξεφράσθησαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, λέγουσι τὴν καταστροφὴν ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, δηλαδὴ τῆς τε Καρχηδόνος καὶ τῆς Κορίνθου, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συμβῆσαν, ἤτοι τῷ 608 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης (κατὰ τὴν Οὐαρόνικὴν χρονολογίαν), τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 146 πρὸ Χριστοῦ.

2ον Ὅτι ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ τῶν γεγονότων, ὅσα προηγήθησαν τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου καὶ ὅσα ἔπονται αὐτῇ, οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἀναγκάζον ἡμᾶς νὰ μεταθέσωμεν τὸ πέρασ τοῦ Ἀχαϊκοῦ πολέμου εἰς τὸ ἀκόλουθον 145 ἔτος.

Ἀκριβῶς εἶπεν, οἱ ἀρχαῖοι ὅσοι ὠρισμένως ἐξεφράσθησαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, δὲν ἀποδίδουσιν ἅπαντες τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου εἰς τὸ 608 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Τρεῖς τῶν σωζομένων ἀρχαίων, ὁ Πατέρκουλος, ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Ὀρόσιος

ὀρίζουσι τῷ ἔτει (1), ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως συνέβη κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐκεῖνο ἔτος. Ἀλλ' ὁ Πausanias ῥητῶς ἐπίσης λέγει τὸν Ἀχαϊκὸν πόλεμον λαβόντα τέλος Ὀλυμπιάδι ἐξηκαστῇ πρὸς ταῖς ἑκατὸν (2), ὃ ἔστι τοῦλάχιστον ἐξ ἑτη μετὰ τὸ 608 ἀπὸ κτ. Ρ. Περὶ τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Πausanias, ὁ Ἑρμάνος παρρησιάζει (3), ὅτι ὀρίζει τὸ τέλος τοῦ πολέμου εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέρην οὐ μόνον τῆς κοινῆς πρεσβευμένης, ἀλλὰ καὶ τῆς παρ' ἡμῶν προταθείσης· ὅτι δὲ, ἐὰν ἔγεται ἀκριβείας τινός, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Ῥωμαῖοι, μετὰ τινος ἀπὸ τοῦ πολέμου ἐν αὐτοῦς, ἀπέδωκαν εἰς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις τὰ ἀρχαῖα πολιτεύματα. Ἡ τελευταία αὕτη εἰκασία εἶναι ὅλως ἀθαιρέτος, διότι ὁ Πausanias ἐκφράζει τὴν ἰδέαν αὐτοῦ σαφέστατα. «Ὁ δὲ πύλεμος αὐτός ἔσχε τέλος, Ἀντιθέου μὲν Ἀθηνησιν ἀρχόντος, Ὀλυμπιάδι δὲ ἐξηκαστῇ πρὸς ταῖς ἑκατὸν, ἣν ἐνίκα Διόδωρος Σικυώνιος.» Ὅτι ἡ χρονολογία δὲν εἶναι ἀκριβῆς, καὶ ὅτι δὲν συμφωνεῖ οὐδὲ μετὰ τῆς παρ' ἡμῶν προταθείσης, εἶναι βεβαίον· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἀνεφέρομεν αὐτὴν εἰμὴ μόνον διὰ νὰ ἐνθυμίσωμεν ὅτι, καθὼς ὑπάρχει ῥητὴ μαρτυρία περὶ τοῦ 608 ἔτους, οὕτως ὑπάρχει ῥητὴ ἐπίσης μαρτυρία περὶ ἄλλου πολὺ μεταγενεστέρου· καὶ καθὼς ἀπορρίπτεται ἡ τελευταία αὕτη, διὰ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογικῆς κατατάξεως τῶν ἄλλων γνωστῶν γεγονότων τοῦ Ἀχαϊκοῦ πολέμου, οὕτω δικαιούμεθα ν' ἀπορρίψωμεν καὶ τὴν πρώτην, ἐὰν οὐδ' αὕτη συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἀκριβῆ κατατάξιν τῶν ἄλλων ἐκείνων γεγονότων.

Πρὶν ὅμως ἐπιχειρήσωμεν τὴν κατάταξιν ταύτην, ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰς ἄλλας χρονολογικὰς μαρτυρίας, μὴ ποτε καὶ ἐν αὐταῖς ἤδη εὗρωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἢ τοῦλάχιστον προσεγγίσωμεν πολὺ εἰς αὐτήν. Ἡ προαναφερθεῖσα χρονολογία τοῦ Πausanias, ἂν καὶ πολὺ ἀπέχη τῆς ἀληθοῦς καὶ τοσοῦτον φαίνεται δυσεξηγήητος, οὔτε ὅλως ἀνεξήγητος εἶναι, οὔτε ὅλως ἀσχετος πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐποχὴν τοῦ γεγονότος. Ὁ Ἀππιανὸς (4), μνημονεύων τῶν ἐν Ῥώμῃ τελεσθέντων θριάμβων τοῦ Μετέλλου κατὰ ψευδοφιλίππου, τοῦ Σκιπίωνος κατὰ Καρχηδονίων καὶ τοῦ Μομμίου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφέρει· «καὶ ἦν ταῦτα ἀμφὶ τὰς ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν Ὀλυμπιάδας.» Ἡ μαρτυρία αὕτη, ἂν καὶ ἀόριστος, εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτος, διότι ἐκφέρεται ὑπὸ ἱστορικοῦ σπουδαίου,

(1) C. Vellei Paterculi Histor. Roman. Βιβλ. I, 13. — Πλινίου φυτ. Ἱστ. XXXIV, 3. — Ὀρόσιου Ἱστοριῶν, Βιβλ. V, 3. Ὁ Πατέρκουλος καὶ ὁ Ὀρόσιος λέγουσιν ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Κορίνθου συνέβη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, 608 ἀπὸ κτ. Ρ.· ὃ δὲ Πλίνιος τὸν μὲν συγχρονισμόν δὲν ἀναφέρει, λέγει δὲ ὅτι ἡ Κορίνθος ἐάλω ἔτει τρίτῳ τῆς 158 Ὀλυμπιάδος, τὸ ὁποῖον παραλληλίζει πρὸς τὸ ἀπὸ κτίσεως Ρ. 608.

(2) Ἀχαϊκῶν, XVI.

(3) Σελ. 354.

(4) Διωνυκὴ ἤτοι τὰ Καρχηδονικά, CXXXV.

(1) Gesammelte Abhandlungen und Beiträge zur classischen Litteratur und Alterthumskunde, von Dr. Karl Friedrich Hermann, Professor in Goettingen. 1849. XVI. Die Eroberung von Korinth und ihre Folgen für Griechenland.

(2) Ἴδε τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει παραθεῖσαν συλλογὴν, σελ. 22—38.

καὶ διότι τῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης ιδέας πρόδηλος ἀπήχησις εἶναι ἡ τοῦ Πausανίου μαρτυρία, ἥτις δὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνης εἰμὴ καθὼς ἐκφράζουσα ῥητῶς, ὅτι ἡ ἄλλη ἐξέφρασε διὰ τοῦ ὡς ἔγγιστα (ὁ μὲν Ἀππιανὸς λέγει ἀμφὶ τὰς 160 Ὀλυμπιάδας, ὁ δὲ Πausανίας ῥητῶς Ὀλυμπιάδι 60 πρὸς ταῖς 100). Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τί σημαίνουν οἱ λόγοι τοῦ Ἀππιανοῦ. Οἱ θρίαμβοι τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Σικιπίωνος ἐπανηγουρίσθησαν ἐντὸς τῆς 158 Ὀλυμπιάδος· τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, καὶ δὲν ἠγνῶσι βεβαίως τοῦτο ὁ Ἀππιανὸς, ὅστις ἠσχολήθη ἰδίᾳ περὶ τὴν ἱστορίαν ὄλων τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τεθέντος λοιπὸν καὶ τοῦ θρίαμβου τοῦ Μομμίου ἐντὸς τῆς αὐτῆς 158 Ὀλυμπιάδος, ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον ἂν ἡ ἄλωσις τῆς Κορίνθου συνέβη τῷ 608, δὲν ἤθελεν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ὁ Ἀππιανὸς, χρονολογῶν τὰ τρία ἐκεῖνα γεγονότα, ὧν τὸ μεταγενέστερον εἶναι ὁ τοῦ Μομμίου θρίαμβος, ὅσω ἀορίστως καὶ ἂν ἤθελε νὰ ἐκφρασθῇ, ἐπήδησεν ὀλόκληρον Ὀλυμπιάδα καὶ εἶπεν, ὅτι ταῦτα συνέβησαν ἀμφὶ τὰς 160 Ὀλυμπιάδας. Ἡ ἐκφρασις τοῦ Ἀππιανοῦ δὲν ἐξηγεῖται εἰμὴ ἐὰν ὁ θρίαμβος τοῦ Μομμίου ἐτελέσθη κατὰ τὴν 159 Ὀλυμπιάδα.

Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀππιανοῦ, τοιοῦτοτρόπως ἐρμηνευομένη, συμβιβάζεται κάλλιστα μὲ ὅλας τὰς λοιπὰς ὅτι (1) ἀορίστως πῶς λέγουσι τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου συμβῆσαν περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μὲ τὴν τῆς Καρχηδόνος. Καθὼς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Ἑρμᾶνος, τὰ γεγονότα ταῦτα ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῶσι σύγχρονα ὄχι μόνον ἐὰν συνέβησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐμεσολάβησαν μεταξὺ αὐτῶν μῆνές τινες, ὥστε ἐὰν ἡ ἄλωσις τῆς Κορίνθου ὑποτεθῇ, ὄχι ἐν ἔτει 608=146, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τοῦ 609=145, ἐπειδὴ ἡ Καρχηδὼν κατεστράφη κατὰ Ἰούλιον (2) τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ἔτους, πάλιν οἱ προειρημένοι συγγραφεῖς, γενικῶς ἐκφραζόμενοι, ἠδύνατο εὐλογώτατα νὰ εἴπωσιν ἀμρότερα τὰ γεγονότα περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον συμβάντα, τὸσω μᾶλλον ὅσω ἐννέα μόλις μηνῶν διάστημα παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δευτέρου. Ἄλλ' οὐδὲν πλεῖστον ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀππιανοῦ· διότι ἅμα ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Κορίνθου ἐγένετο ὄχι ἐν ἔτει 608=146, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ

τοῦ 609=145, ὁ θρίαμβος τοῦ Μομμίου ἐτελέσθη ἀναγκαίως κατὰ τὴν 159 Ὀλυμπιάδα, καὶ ὄχι πλέον κατὰ τὴν 158.

Ἀφ' ἐτέρου αἱ γενικαὶ ἐκεῖνα μαρτυρίαι ἐξηγουσιν ἐπίσης πῶς προέκυψεν ἡ χρονολογία τοῦ 608 ἔτους· διότι ἡ ἐν αὐταῖς περιεχομένη ἰδέα τοῦ συγχρονισμοῦ ἦτο φυσικώτατον νὰ παρασύρη πολλοὺς εἰς τὸ νὰ κατατάξωσιν ἀμφοτέρας τὰς ἀλώσεις ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐμὴπως ἀνάλογόν τι δὲν συνέβη εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων; ὁ Schweighaeuser, ὁ Schorn, ὁ Ἑρμᾶνος λέγουσι μὲν ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Κορίνθου συνέβη καθ' ἑτος καὶ ἡ τῆς Καρχηδόνος, ἀλλ' ὀρίζουσι τοῦλάχιστον τὴν καταστροφὴν τῆς πρώτης τῶν πόλεων τούτων μετοπώρῳ τοῦ ἔτους ἐκείνου· ἄλλοι ὁμῶς, καθὼς ὁ Zinkeisen, ὁ Helwing κλπ., ἐπὶ τοσοῦτον παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ συγχρονισμοῦ, ὥστε, μὴ ἀκούμενοι εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος, ἠθέλησαν νὰ κατατάξωσι τὰς δύο ἀλώσεις εἰς τὸν αὐτὸν μῆνα, καὶ, παραβιάζοντες τὰ δητότερα κείμενα, ἐφεροντὸν Μόμμιον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ ἕαρος τοῦ 608 ἔτους. Εἰς δὲ τοὺς Ῥωμαίους συγγραφεῖς ἡ τοιαύτη μεταβίβασις ἀπὸ τοῦ ἕαρος ἐνός ἔτους εἰς τὸ ἀμέσως προηγουμένον ἠδύνατο νὰ συμβῇ τότε εὐκολώτερον, ὅσω πασιγνώστου εἶναι ὁπόση ἀταξία ἐπεκράτει μέχρι Ἰουλίου Καίσαρος περὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔτους (1).

Μόνον λοιπὸν ἐὰν θέσωμεν ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Κορίνθου ἐγένετο ἐν ἀρχῇ τοῦ 609=145 ἔτους, ἐξηγεῖται πῶς προέκυψεν πᾶσαι αἱ τοσοῦτον ποικίλαι καὶ ἀντίθετοι ἐκεῖνα μαρτυρίαι· ἢ τε τοῦ 608 Ῥωμαϊκοῦ ἔτους, καὶ ἡ τῶν συγγραφέων ὅτινες ἀορίστως πῶς λέγουσι τὰς δύο πόλεις περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καταστραφεῖσας, καὶ ἡ τοῦ Ἀππιανοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Πausανίου. Ἐπί δὲ ἂν ὑπάρχη καὶ ῥητὴ μαρτυρία ὑπὲρ τοῦ 145 ἔτους; Ἄλλ' ὑπάρχει διότι ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι ἡ Κορίνθος ἐλλῶ ἔτει τρίτῳ τῆς 158 Ὀλυμπιάδος· καὶ προσθέτει μὲν τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔτος 608, τὸ ἔτος ὁμῶς τοῦτο εἶναι προσθήκη μεταγενεστέρου Ῥωμαίου συγγραφῆος· τὸ δ' Ἑλληνικὸν ἔτος εἶναι τὸ τρίτον ἔτος τῆς 158 Ὀλυμ-

(1) Δίωνος Κασσίου. Ῥωμ. Ἱστ. XLIII, 50. «ὡς περ ἅμα καθ' ἑρέθησαν (αἱ δύο πόλεις) οὕτω καὶ τότε (ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος) ἅμα ἀνεβιώσκοντο.» — Ζωναράς, IX, λα. «ἡ μὲν οὖν Καρχηδὼν, ἢ τε Κόρινθος αἱ ἀρχαῖαι ἐκεῖνα τοῦτο τέλος ἔσχον ἅμα.» — Στράβ. Βιβλ. ΙΖ', Κεφ. Γ' §. 15. «ἡρημωμένης δ' οὖν ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς Καρχηδόνος, καὶ σχεδόν τε τὸ αὐτὸν χρόνον ὅν περ καὶ Κόρινθος, ἀνελήθη πάλιν περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους.» — Διοδώρου σωζόμενα τῆς XXXIII, 4. «περὶ γὰρ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς δεινοῦ πάθους περὶ τοὺς Καρχηδονίους τελευτήσαντος, οὐχ ἦσαν ἀτύχημα συνέβαινε τοῖς Ἕλλησι.»

(2) Ἴδε τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τοῦ Fischer, ἐν ἔτει 608.

(1) Τοσαύτη ἦτο ἡ πρὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἀνωμαλία τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔτους, ὥστε λ. χ. ἡ πρώτη Ἰανουαρίου τοῦ 564 ἔτους ἀπὸ Κτ. Ῥ. ἀντὶ ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 190 πρὸ Χριστοῦ, ἀντιστοιχῆτε πρὸς τὴν 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 191 ἔτους. Καὶ πάλιν ἡ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 691 ἔτους ἀπὸ Κτ. Ῥ. ἀντὶ ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 63 ἔτους πρ. Χρ., ἀντιστοιχῆτε πρὸς τὴν 14 Μαρτίου τοῦ 63 τούτου ἔτους. Ἴδε τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τοῦ Fischer. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη προέκυπτεν ἐν μέρει ἐκ τῆς ἀμαθείας, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐκ τῆς κακῆς πίστεως τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν ρύθμισιν τῶν ἐνιαυτῶν ἀρχιερέων, οἵτινες δι' αὐθαιρέτων ἐμβολιμῶν μηνῶν παρεξέτεινον τὰ ἔτη τῶν ὑπ' αὐτῶν εὐνοουμένων ἀρχόντων ἢ ἐνοικιαστῶν τῶν δημοσίων προσόδων.—Τὰ Ὀλυμπιακὰ ἔτη ἦσαν πολὺ ἀσφαλέστερα.

νωρίτερον, κατὰ Αὐγούστου, ὡς λέγει ὁ Ἑρμᾶνος (1). Καί λοιπόν, μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου, ἐφθασαν εἰς Ῥώμην τὰ γράμματα τοῦ Μετέλλου, τὰ ἀναγγειλάντα τὴν ἀποτυχίαν τῶν τελευταίων διαπραγματεύσεων, καὶ ἀποφασισθείσης τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μομμίου, συνθηροῦσθαι εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἰταλίας πᾶ πολυάριθμα πλοῖα, ὅσα ἀπητοῦντο διὰ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὸν Ἴσθμὸν 27000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν 3500 ἵππικόν, προσελήθησαν ἀπὸ Ἀσίας καὶ ἀπὸ Κρήτης ἐπικουρικά καὶ τὰ ἐπικουρικά ταῦτα ἐφθασαν ἐπίσης εἰς τὸν Ἴσθμὸν! Συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα δύο μῆλαι, κατεστράφησαν τρεῖς μεγάλαὶ πόλεις, δέκα ἢ πεντεκαίδεκα πόλεις καθηρέθησαν τὰ τείχη καὶ ἀφωπλίσθησαν οἱ κάτοικοι! Ἐγράψε πάλιν ὁ Μόμμιος εἰς Ῥώμην ὅτι τὰ πάντα ἐτελείωσαν καὶ ὅτι δύνανται νὰ ἔλθωσιν οἱ δέκα, ἐφθασαν δὲ οἱ δέκα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἤρχισαν τὰς ἐργασίας των!

Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ὁρᾶ τινὰ πιθανότητος, τὰ ὅποιον δὲν ἐπιτρέπεται εἰς συζήτησιν σπουδαίαν ν' ἀμφισβητήσῃ. Ἐκ πρὸς τί ὅλος αὐτὸς ὁ ἀγὼν τοῦ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δυνατὰ τὰ ἀδύνατα καὶ νὰ παραβιασθῶσιν τὰ σαφέστερα τῶν κειμένων; Διὰ νὰ συμφωνήσωμεν ἐξάπαντος μὲ τὸ τοσοῦτον ἐπισφαλὲς Ῥωμαϊκὸν ἔτος 608, ἐνῶ ἔχομεν μαρτυρίαν ἣτις, καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, εἶναι ἡ τοῦ Πολυβίου μαρτυρία, δι' ἧς τὰ πάντα ἐξηγοῦνται φυσικῶς καὶ εὐλόγως. Ἀμα δεχθῶμεν τὴν μαρτυρίαν ταύτην, πειθόμεθα, ὅτι ἡ πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου τελευταία τῶν Ἀχαιῶν σύνοδος συνεκροτήθη περὶ Ὀκτώβριον τοῦ 146 ἔτους ὅτι ὁ Μόμμιος δὲν ἐφθασεν εἰς τὸν Ἴσθμὸν εἰμὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου, ὅτι ἐνταῦθα περιέμενεν εἰσέτι ἕνα ἢ δύο μῆνας ἵνα προηθάσῃ τὰ ἐκ Κρήτης καὶ μάλιστα τὰ ἐξ Ἀσίας ἐπικουρικά, ὅτι ἡ καταστροφή τῆς Κορίνθου δὲν συνέβη πρὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 145 ἔτους, ὅτι τὸ λοιπὸν ἔργον τοῦ Μομμίου δὲν συμπληρώθη πρὸ τῶν μέσων τοῦ ἔτους τούτου καὶ ὅτι οἱ δέκα, φθάσαντες κατὰ τὸ μετόπωρον, καὶ ῥυθμίσαντες τὰ πράγματα ἐν ἔξι μηνσίν, ἀπῆλθον ἐνισταμένου ἔαρος τοῦ 144 ἔτους. (2) Ὁ δὲ Μόμμιος, ἀφοῦ διέτριψεν ἔτι ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπῆλθεν ὁμοίως

εἰς Ἰταλίαν μετὰ τοῦ στρατοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ 144 ἔτους καὶ ἐτέλεσεν εἰς Ῥώμην τὸν θρίαμβόν του, ἐν τῷ τοῦ ἔτους τούτου.

Ὁ Ἑρμᾶνος θεωρεῖ ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ θρίαμβος οὗτος ἐτελέσθη ἐν ἔτει 609=145. Ἐν τούτοις ὁμολογεῖ ὅτι τινὲς τῶν θριαμβικῶν πινάκων τάττουσιν αὐτὸν ἐν ἔτει 608=146· εἶδομεν δὲ ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Ἀππιανου δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ εἰμὴ ὡς ὑποδεικνύουσα τὸν θρίαμβον ἐκείνον τελεσθέντα καὶ τοῦ 609=145 βραδύτερον. Περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐτελέσθη ὁ θρίαμβος περιέχεται ἀσφαλῆς ἔνδειξις καὶ ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῆς LII τῶν ἱστοριῶν τοῦ Λιβίου, ἣτις πρῶτον ἀναφέρει ὅλα τὰ περιστατικά τοῦ Ἀχαικοῦ πολέμου μέχρι τέλους· ἔπειτα μνημονεύει τῶν θριάμβων τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Σκιπιωνος· μετὰ ταῦτα ἱστορεῖ πολλα ἄλλα Ἰσπανικά, Συριακά, Αἰγυπτιακά γεγονότα, καὶ τελευταῖον μνημονεύει τοῦ θριάμβου τοῦ Μομμίου. Ἐν τῶν γεγονότων τὰ ὅποια ἱστοροῦνται πρὸ τοῦ θριάμβου τούτου, ὡς καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ πραγματείᾳ παρατήρησα, (1) εἶναι ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου VI, ὅστις κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ἐν ἔτει 1^ω τῆς 159 Ὀλυμπιάδος, ἧται ἐν ἔτει 144—143 πρ. Χρ. Ὡστε ὁ θρίαμβος τοῦ Μομμίου φαίνεται ἐκ τούτου οὐχὶ προγενέστερος τοῦ 144 ἔτους. Προσέτι ὁ Πολύβιος, ἐν τῷ τέλει τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, μνημονεύει ἐπίσης τοῦ θανάτου τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἐπειδὴ ὁ Πολύβιος πολλάκις λέγει (2), ὅτι ἡ ἱστορία του ἀπολήγει εἰς τὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων περὶ τὸν Ἴσθμὸν μάχην καὶ τὴν ἐπιγενομένην ἀποκατάστασιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἂν ἡ ἀποκατάστασις αὕτη ἐτελείωσε τῷ 145 ἔτει, δὲν ἠθέλομεν ἐννοήσῃ πῶς ὁ ἱστορικὸς ὑπερέβη ἔτος ὀλόκληρον διὰ νὰ μνημονεύσῃ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου.

Εἰς ταῦτα ἀντιλέγει ὁ Ἑρμᾶνος (3) παρατηρῶν, ὅτι ἡ χρονολογία ἐκείνη τοῦ Εὐσεβίου δὲν εἶναι ἀσφαλῆς, διότι εἰς ἕτερον αὐτοῦ χωρίον, ὁ αὐτὸς Εὐσεβιος ἀναφέρει τὸν Πτολεμαῖον VI πεσόντα ἔτει 4^ω τῆς 158 Ὀλυμπιάδος, κατὰ τινὰ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Βάλαν μάχην. Τὸ ἐπιχείρημα δὲν μὲ φαίνεται ἰσχυρὸν, διότι τὸ ἕτερον ἐκεῖνο χωρίον τοῦ Εὐσεβίου δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ κείμενον τοῦ τε Πολυβίου καὶ τοῦ Λιβίου, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἀπέθανεν ὄχι ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πληγῆς ἣν ἐν τῇ μάχῃ ἔλαβε (4). Πρὸς τούτοις καὶ ἐν ἔτει 4 τῆς 158 Ὀλυμπιάδος ἂν ἀπέθανεν ὁ Πτολεμαῖος, πάλιν ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀντιστοιχεῖ ἐν μέρει πρὸς τὸ 144 ἔτος.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτομὴ τοῦ Λιβίου περιέχει καὶ ἄλλην ἀσαφιστάτην ἔνδειξιν. Εἴπομεν, ὅτι τελευταῖον γεγονὸς ἱστορηθὲν ὑπὸ τοῦ Λιβίου ἐν τῇ LII βίβλῳ εἶ-

θελε θεωρηθῇ ὡς ταχέως περατωθεῖς, ἐνῶ δὲν διήρκεσαν οὐδ' ἔτος ὀλόκληρον; Σελ. 43 τῆς προηγουμένης πραγματείας μου.

(1) Σελ. 43—44.

(2) III, V, 6. XL, XIV, 6.

(3) Σελ. 352.

(4) Πολυβίου XL, XII καὶ Λιβίου ἐπιτομῆς LII.

(1) . . . und wenn also Diacos etwa im August gewaehlt und Mummius zu Anfang Septembers auf dem Isthmos eingetroffen war, so konnte die Angelegenheit schon im October 146 so weit gediehen seyn, dass die Comissarien ihre Geschaefte beginnen konnten κτλ.

(2) Ὁ Ἑρμᾶνος ἐπανέρχεται εἰς τὸ παρὰ τοῦ Schweighaeuser ἀναφερθὲν ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Πολύβιος λέγει τὸν πόλεμον ταχέως περατωθέντα. «Ἄλλ' ἄρα γε ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν διήρκεσε πλέον τῶν τριῶν μηνῶν; Ἰσχυρίζομενοι ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος παρετάθη εἰς μῆνας δέκα; ἀναίρουμέν ἄρα γε τὸν λόγον τοῦ Πολυβίου; Ὁ τελευταῖος Καρχηδονιακὸς διήρκεσεν ἔτη τέσσαρα· ὁ τρίτος Μακεδονιακὸς, ἐπίσης αὕτη ἡ ἀποστασία τοῦ Ψευδοφιλίππου ἐξετάθη εἰς ἔτη δύο. Καὶ ὁ Ἀχαικὸς δὲν ἦ-

ναι ὁ τοῦ Μομμίου θρίαμβος. Ἐπειτα ἀρχεται ἡ LIII βίβλος. Ἰόθεν δὲ ἀρχεται; Ap. Claudius consul Salassos, gentem Alpinam, domuit. Ἄπαντες δὲ οἱ χρονολόγοι τάττουσι τὴν ὑπατείαν τοῦ Ἀππίου τοῦτου ἐν ἔτει 143 πρ. Χρ. = τοῦ 611 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης (1). Ἐἶναι ἤδη δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Μόμμιος ἐθρίαμβεύσεν ἐν ἔτει 145, ἀφοῦ βλέπομεν τὸν Διδίον, ἅμα μετὰ τὴν ἔλθεσιν τοῦ γεγονότος τούτου ιστοροῦντα τὰ γεγονότα τοῦ 143 ἔτους;

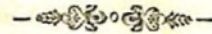
Νομιζομεν πρόδηλον ὅτι ὁ θρίαμβος τοῦ Μομμίου ἐτελέσθη ἐν ἔτει 1ῳ. τῆς 159 Ὀλυμπιάδος, ὡς ἐξίγεται καὶ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ ὡς ἀπαιτεῖται ἅμα ἡ Κόρινθος ἐάλω ἐν ἔτει 145. Οἱ δὲ θρίαμβοι πάλιν τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Σκιπίωνος δὲν ἐπανηγυρίσθησαν πρὸ τοῦ 145 ἔτους. Ὁ Μέτελλος, ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, περὶ τὰ τέλη τοῦ 146 ἔτους = 608, καὶ μεταβὰς τὸ πρῶτον εἰς Μακεδονίαν, ἐκείθεν δὲ εἰς Ῥώμην, ἀναμφιβόλως δὲν προέφρασε νὰ τελέσῃ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Ἐπίσης καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ λεγεῶνες τοῦ Σκιπίωνος δὲν ἐπανῆλθον εἰς Ῥώμην εἰμὴ ἀφοῦ, διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου, ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι κατ' ἀρχὰς ἡ Ῥωμαϊκὴ βουλὴ ἐνόμιζεν ὅτι θέλει ἴσως ἀναγκασθῆναι νὰ ἐκπέμψῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, τὸ λέγει ῥητῶς ὁ Πολύβιος (2). Ὅθεν καὶ ὁ τοῦ Σκιπίωνος θρίαμβος δὲν ἐτελέσθη εἰμὴ ἐν ἔτει 145 = 609.

Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ, ὁ Ἑρμᾶνος ἐξετάζει καὶ ἕτερον ζήτημα τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ζήτημα βεβαίως σπουδαιότερον τοῦ προεκτεθέντος, τὸ ἐξῆς: ὁποῖόν τι ὑπῆρξε τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολίτευμα τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου. Ἡ πρότερον ἐπικρατοῦσα γνώμη ἦτο, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι μετέβαλον ἕκτοτε τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐπαρχίαν· ὁ δ' Ἑρμᾶνος καθίστησιν ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι διετήρησαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον, θεωρούμεναι ὡς σύμμαχοι τῆς Ῥώμης, καὶ ὅτι δὲν ἤρχισαν νὰ διοικῶνται ἐπαρχιακῶς εἰμὴ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἐπειδὴ δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἐπεχείρησε νὰ πολεμήσῃ ὁ Γερμανὸς Μικροῦάρτιος, ὁ Ἑρμᾶνος, ἐπανελθὼν κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος εἰς τὸ αὐτὸ ζήτημα (30) ἔτι μᾶλλον διευκρίνησε καὶ ἐνεπέδωσε τὴν δοξασίαν αὐτοῦ.

Τὴν γνώμην ταύτην εἶδομεν ἀξιοθεῖσάν τοιοῦτου ὑπερμάχου τοσοῦτω μᾶλλον εὐχαρίστως, ὅσῳ ἔτι ἀπὸ τοῦ 1846 ἔτους εἶχομεν τολμήσει καὶ ἡμεῖς νὰ

φέρωμεν εἰς μέσον καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν αὐτὴν εἰς πραγματείαν καταχωρισθεῖσαν ἐν τινι τῶν ἐν Ἀθήναις περιοδικῶν συγγραμμάτων (1).

Κ. Π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Λοκρικῆς ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς [διαφώτισις, ὑπὸ I. N. Οἰκονομίδου, μετὰ Γαλλικῆς μεταφράσεως. Ἐν Κερκύρα, 1850.

Ἀναπληροῦμεν ἐνταῦθα λίθην βιβλιογραφικὴν, δι' ἣν ὀφείλομεν νὰ ἐξαίτηθωμεν τὴν συγγνώμην τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν. Πρὸ δύο περίπου ἔτων ἐξεδόθη τὸ πάσης προσοχῆς ἄξιον τοῦτο πόνημα, καὶ ὅμως ἐκ τίνος παραδρομῆς παρελείφθη μέχρι τοῦδε ἡ ἀγγελία αὐτοῦ. Εἰς τὴν συγγραφήν του ἔδωκεν ἀφορμὴν ὀκτωκαιδεκάστιχος ἐπιγραφὴ, ἀρχαιοτάτοις γράμμασι κεχαρσμένη ἐπὶ πετάλου χαλκοῦ, οὐκ οἶδα εἰ ἐν Κερκύρα ἢ κατὰ τὴν Ὀζολαίαν εὐρεθεῖσα Λοκρίδα. Ὁ σοφὸς αὐτῆς ἐξηγητῆς, οὐ μόνον ἀνέγνω αὐτὴν εὐφύστατα, πάσης τῆς ἀρχαϊκῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀσυνήθους Λοκρικῆς διαλέκτου ὑπερνεκρῆσας δυσχερείας, ἀλλὰ προσέθηκεν αὐτῇ καὶ διασαφήσεις, αἰτινες, ἐν 112 μεγάλας σελίδι καὶ ἐν πέντε κεφαλαίοις, ἐπιγραφομένοις λεκτικὰ, πραγματικὰ, ἐποχή. περὶ τῆς Λοκρικῆς διαλέκτου, περὶ τοῦ κατὰ Δωριεῖς τοιςμοῦ, περιέχουσιν ὅλον πλοῦτον φιλολογικῆς πολυμαθείας, κατ' οὐδὲν ἐλαττούμεναι τῶν ἀρίστων κριτικῶν προϊόντων τῶν ἐξοχωτέρων τῆς Εὐρώπης σοφῶν. Ἐπὶ τῷ πονήματι τούτῳ δύναται δικαίως νὰ σεμνυνῆται ἡ ἡμετέρα γραμματολογία.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ Φυλλ. ΞΓ'. αἰνίγματος.

Ἡ Κυρία ἰεγεννήθη τῇ 29 Φεβρουαρίου, ἔτους ἐμβολίμου.

—0—

(1) Ἴδε τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τοῦ Fischer ἐν ἔτει 611 = 143· καὶ τῆς ὑπὸ Δρακεμβοργίου ἐκδόσεως τοῦ Διδίου, τόμου δωδεκάτου, μέρος δευτέρον, σελ. 103.

(2) XL, V, 10.

(3) Defensio disputationis de Graeciae post captam Corinthum conditione. Gottingae MDCCCLII.

(1) Θέμις ἡ ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας. Συντασσομένη παρὰ διαφόρων νομομαθῶν, ἐκδιδόμενη δὲ παρὰ τοῦ Λεωνίδα Λ. Σγούτα. Τόμος δεύτερος. Ἐν Ἀθήναις, 1846. Σελ. 319 καὶ ἐπ. Ῥωμαίων πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολίτευμα μέχρι τοῦ Αὐγούστου.